

Kinderopvang De Linge

Pedagogisch beleidsplan dagopvang

Colofon

Pedagogisch beleidsplan

augustus 2018

Joke Rasing, directeur Kinderopvang De Linge

Inhoud

Inleiding	5
Leeswijzer	5
1. Visie op pedagogisch klimaat en educatie	7
Waar wij voor staan	7
Kernwaarden	7
Het pedagogisch klimaat op de groep.....	7
Leren en spelen op het IKC van De Linge	7
Voorschoolse Educatie op de peutergroep: spelend leren	8
Startblokken	8
Werken met baby's, een specifieke deskundigheid	9
Volgen van de ontwikkeling met KIJK!	9
Preventie en vroeg signalering	10
Overdracht.....	10
Opleidingsplan.....	10
2. Emotionele veiligheid	11
De stamgroep als eigen vertrouwde omgeving	11
De combinatiegroep als eigen vertrouwde omgeving	12
Gezamenlijke activiteiten en gezamenlijk gebruik van ruimtes op een IKC.....	12
Bezetting/vaste-gezichtencriterium	12
De pedagogisch medewerkster als mentor.....	13
Beroepskracht-kind-ratio	13
3. Het stimuleren van de persoonlijke competentie.....	14
De rol van de pedagogisch medewerkers	14
Materialen en activiteiten	15
Inrichting	15
4. Het stimuleren van de sociale competentie.....	17
De rol van de pedagogisch medewerkster	17
Competenties van jonge kinderen in kindercentra zijn:	17
5. Het overdragen van waarden en normen	18
Wat zijn waarden en normen?	18
Morele ontwikkeling	18
6. Bijlagen	20
Bijlage 1: Achtergrondinformatie Pedagogische Visie en Startblokken.....	20
Korczak	20

Gordon.....	20
Kenmerken van de Gordon - methode.....	20
Reggio Emilia	21
Startblokken	21
Bijlage 2: Het bieden van emotionele veiligheid – beschrijving praktijkvoorbeelden	24
Bijlage 3: Het stimuleren van de persoonlijke competentie – beschrijving praktijkvoorbeelden	28
Bijlage 4: Het stimuleren van de sociale competentie – beschrijving praktijkvoorbeelden	31
Bijlage 5: Het overdragen van normen en waarden – beschrijving praktijkvoorbeelden.....	36
Bijlage 6: Opvanglocatie IKC De Vonkenmorgen.....	37
Bijlage 7: Opvang locatie IKC Het Drieluik	39
Bijlage 8: Opvang locatie IKC De Doornick	40
Bijlage 9: Opvang locatie IKC Pius X.....	41
Bijlage 10: Opvang locatie IKC Binnenstebuiten	42
Bijlage 11: Opvang locatie IKC Marang	43
Bijlage 12: Opvang locatie Jenaplan-IKC Donatushof.....	44
Bijlage 13: Opvang locatie IKC i.o. De Wieling.....	45
Bijlage 14: Opvang locatie De Zandkaboutert	46
Bijlage 15: Beroepskrachten in relatie tot het aantal kinderen en maximale groepsgrootte.....	47
Bijlage 16: Hoe wij omgaan met wennen.....	48
Bijlage 17: Volgen van de ontwikkeling – doorlopende ontwikkelingslijn	49
Bijlage 18: Meldcode	50
Bijlage 19: Incidenteel en structureel afnemen van een extra dagdeel	51
Bijlage 20: Uitgangspunten voor buiten spelen	52
Bijlage 21: Dagprogramma op het dagverblijf voor 0-4 jaar	53
Bijlage 22: Vaste onderdelen van het dagprogramma op de peutergroep	54
Bijlage 23: Ouderrecht – adviesrecht van de oudercommissie.....	55
Bijlage 24: Inzet van andere volwassenen	56
Bijlage 25: Volgstelsel KIJK!	57
Bijlage 26: Gezondheids- en veiligheidsbeleid	59

Inleiding

Dit is het pedagogisch beleidsplan dagopvang van kinderopvang De Linge. In dit beleidsplan zijn de belangrijkste invalshoeken samengebracht op basis waarvan kinderopvang De Linge haar dagopvang heeft vormgegeven.

Het betreft:

- De belangrijkste maatschappelijke ontwikkelingen;
- Het strategisch beleid van SVPO De Linge;
- De pedagogische visie van kinderopvang De Linge;
- De pedagogische doelen van Riksen-Walraven.

Op basis hiervan heeft kinderopvang De Linge op de verschillende locaties haar dagopvang vormgegeven. Vanzelfsprekend conform wet- en regelgeving en handhavingsvoorschriften van rijk en gemeente.

De pedagogische visie is tot stand gekomen in samenwerking met het team en de ouders van De Linge, vertegenwoordigd in de centrale oudercommissie.

Dit beleidsplan is een dynamisch document dat meegroeit met de eigen ontwikkeling van onze organisatie en de ontwikkelingen in de maatschappij die van invloed zijn op de opvang.

Het pedagogisch beleid biedt de pedagogisch medewerkers een kader voor het pedagogisch handelen van en het inrichten van de pedagogische ruimte.

De meest recente ontwikkelingen die voor De Linge van belang zijn geweest bij het ontwikkelen:

1. Harmonisatie van kinderopvang en peuterspeelzaalwerk die met ingang van 1 januari 2017 in de gemeente Lingewaard van kracht is geworden. Anticiperend op deze wijziging in wet- en regelgeving en financiering heeft De Linge in 2016 stapsgewijs de peuterspeelzaalgroepen van 2-4 jaar onder de Wet Kinderopvang gebracht.

Wat betreft inhoud en werkwijze heeft dit geen veranderingen met zich mee gebracht.

De term peuterspeelzaal hebben wij vervangen door de term peutergroep om het educatieve karakter en aanbod voor de 2-4 jarigen aan te duiden.

Met ingang van 1 januari 2017 voldoet de leidster-kind-ratio op alle peutergroepen aan de in de kinderopvang gehanteerde wettelijke normen.

2. Ontwikkeling van Integrale Kindcentra. In samenwerking met het onderwijs van De Linge geven wij in alle kernen vorm aan een voorziening met opvang en onderwijs onder één dak, met één team en onder één leiding voor kinderen van 0-13 jaar.

3. Innovatieakkoord Kwaliteit Kinderopvang (IKK)

Met ingang van januari 2018 is nieuwe wetgeving van kracht geworden. De uitvoering en uitwerking van wetgeving en richtlijnen is in januari in gang gezet en wordt op onze locaties volgens de voorgeschreven termijnen uitgevoerd en geïmplementeerd. Het beleidsplan zal in 2018 en 2019 fasegewijs de wijzigingen volgens voorschrift opnemen en verwerken.

Leeswijzer

In dit beleidsplan geven wij allereerst onze visie op het pedagogisch klimaat en educatie. In bijlage 1 leest u achtergrondinformatie over de deskundigen en hun theorie waarop kinderopvang De Linge haar visie heeft gebaseerd. Vervolgens beschrijven we in de hoofdstukken 2 tot en met 5 de wettelijk verplichte pedagogische doelen van Riksen-Walraven.

De uitwerking van de pedagogische doelen met voorbeelden in de praktijk staat beschreven in bijlagen 2 t/m 5.

In de bijlagen 6 t/m 14 is de vormgeving van onze opvang per locatie beschreven.

Aanvullend zijn in de daarop volgende bijlagen de onderwerpen toegevoegd die wettelijk verplicht zijn om op te nemen in het pedagogisch beleidsplan. In de bijlagen beschrijven we hoe we deze onderwerpen in de uitvoering van de opvang hebben geborgd. Het gaat hier bijvoorbeeld om hoe de kinderen worden gevolgd in hun ontwikkeling, hoe de beroepskracht-kind-ratio wordt toegepast, de inzet van volwassenen, het wennen op de groep, enz.

In dit beleidsplan wordt op sommige pagina's doorverwezen naar een verdere uitwerking van beleid zoals bijvoorbeeld de IKC notitie, het stagebeleid en het veiligheidsbeleid. Deze stukken zijn op de locatie in te zien of op te vragen bij de IKC directie of het servicebureau van De Linge via mail: kinderopvang@delinge.nl

1. Visie op pedagogisch klimaat en educatie

Waar wij voor staan

Onze pedagogische visie geeft u inzicht in wat u van ons mag verwachten en waar wij voor staan. In de vertrouwde en huiselijke omgeving van het dagverblijf bieden we de allerjongste kinderen van 0-2 jaar verzorging die aansluit bij de individuele behoefte van elk kind. Vanuit een veilige basis volgen we kinderen in hun dagritme en begeleiden en stimuleren hen bij de ontwikkeling en het ontdekken van de wereld om hen heen.

Met ambitie en passie zetten wij onze kennis en jarenlange ervaring in bij het begeleiden en stimuleren van de ontwikkeling van kinderen van 2-4 jaar op onze peutergroepen. Wij stimuleren en bieden kansen waarbij we de eigenheid en autonomie van de kinderen respecteren, hen ondersteunen en de nodige ruimte bieden om zich te ontwikkelen.

Dit doen we met een team van betrokken, deskundige en enthousiaste medewerkers. In onze samenwerking zijn de volgende uitgangspunten heel belangrijk voor ons:

het bieden van veel vertrouwen, het geven van deskundige ondersteuning en het hebben van hoge verwachtingen. Zo creëren we een open leercultuur, waarin we met elkaar in gesprek zijn over de inhoud van ons werk, leren van fouten maken, veranderingen aanmoedigen, en betere prestaties realiseren. Onze medewerkers zijn verschillend, vullen elkaar aan en kunnen goed samenwerken. Ze zijn flexibel en betrokken en dragen continu bij aan het vernieuwen en verbeteren van de kinderopvang.

Kernwaarden

De kernwaarden van het pedagogisch klimaat op de kinderopvang van 0-4 jaar van De Linge zijn: veiligheid, respect en betrokkenheid.

Een kind dat zich veilig voelt kan zich optimaal ontwikkelen. In een veilig pedagogisch klimaat ervaart het kind respect en vertrouwen (vgl. Korczak), krijgt het kind ruimte om zelf te onderzoeken en te experimenteren, en wordt het in staat gesteld zelf oplossingen te zoeken voor problemen en bij conflicten (vgl. Gordon). Medewerkers zijn betrokken en volgen de kinderen bij hun ontwikkeling. Een kind communiceert op veel verschillende manieren. De pedagogisch medewerker probeert de verschillende 'talen' van het kind te verstaan en zelf zo veelzijdig mogelijk met het kind te communiceren. Zij biedt mogelijkheden en materialen aan waarmee kinderen hun talenten verder kunnen ontwikkelen (vgl. Reggio Emilia). Wij verwijzen u naar bijlage 1 voor een beknopte beschrijving van de uitgangspunten van genoemde pedagogen.

Het pedagogisch klimaat op de groep

Als basis voor het pedagogisch klimaat dienen de gemeenschappelijke doelen voor opvoeding en opvang van Riksen-Walraven.

- Het bieden van emotionele veiligheid
- Het stimuleren van persoonlijke competentie
- Het stimuleren van sociale competentie
- Het overdragen van normen en waarden

Deze doelen worden in de hoofdstukken 2 tot en met 5 verder omschreven.

Leren en spelen op het IKC van De Linge

Dit is de visie van De Linge op het IKC:

“Kinderen leren de hele dag. Leren stopt niet als de school uit is. Leren kan zowel inspannend als ontspannend zijn. Leren is spelen en spelen is leren. In het IKC van De Linge gaan leren en spelen hand in hand. Kinderen, ouders én medewerkers voelen zich hier thuis.

Met één team, onder de verantwoordelijkheid van één leidinggevende, bieden wij educatie, ontwikkeling ontspanning én opvoeding van de kinderen. Zo ontwikkelen de kinderen zich bij ons in een doorgaande lijn. We werken vanuit een persoonlijke benadering. Persoonlijke aandacht vinden we heel belangrijk. Dat is zichtbaar en dat voelen ze. Daarbij zoekt het kindcentrum nadrukkelijk de samenwerking en de verbinding met de maatschappelijke omgeving.

Het IKC is de veilige leefomgeving voor alle kinderen. Om kinderen te ondersteunen bij het wennen aan nieuwe groepen en nieuwe medewerkers organiseren we structureel activiteiten met kinderen uit de verschillende leeftijdsfasen en/of groepen.

Voorschoolse Educatie op de peutergroep: spelend leren

“Leren kun je altijd, overal en met iedereen. Immers, ieder moment geeft de mogelijkheid een stap vooruit te zetten, iedere situatie biedt de kans een volgende fase van ontwikkeling in te gaan”.

Kinderen van nu groeien op in een snelle wereld, waarin veranderingen elkaar in hoog tempo opvolgen. We hechten daarom veel waarde aan het ontwikkelen van vaardigheden waarmee ze sterk in de 21^e eeuw kunnen staan. Onze kunst is het om jonge kinderen deze vaardigheden in hun spel aan te bieden, aan te leren en te stimuleren: **leren = spelen, spelen = leren**. Op deze wijze dagen wij kinderen uit om het beste uit zichzelf te halen.

Het educatieve aanbod op de peutergroepen is ook toegankelijk voor ouders die geen recht hebben op kinderopvangtoeslag. In samenspraak met de gemeente en de overige kinderopvangorganisaties in de gemeente Lingewaard neemt de gemeente het kinderopvangtoeslag deel voor haar rekening waardoor deze ouders een inkomensafhankelijke bijdrage voor een plaats op de peutergroep betalen. Ouders die voor inkomensafhankelijke peuteropvang in aanmerking komen, nemen 2 dagdelen van 3 uur af.

Ouders van wie het kind in aanmerking komt voor VVE kunnen uit 3 mogelijkheden kiezen hoe zij deze uren voor hun kinderen willen afnemen: 4 dagdelen van 3 uur, 3 dagdelen van 4 uur of 2 dagdelen van 6 uur, afhankelijk van de beschikbaarheid op de locatie.

Voor alle VVE-kinderen wordt gewerkt met individuele handelingsplannen en doelstellingen.

Handelingsplannen worden uitgewerkt tot op activiteitsniveau.

De pedagogisch medewerkster volgt de ontwikkeling van elk kind. Zij signaleert specifieke zorg en begeleidingsbehoefte van het kind en bespreekt haar bevindingen met de ouders. Ondersteuning en aanbod op de groep worden afgestemd op de behoefte van het kind.

Als het niet lukt om op de groep aan de begeleidingsbehoefte te voldoen dan wordt in samenspraak met ouders en deskundigen overlegd of het kind beter op zijn plaats is op een voorziening die wel aansluit bij deze behoefte. Op alle locaties van De Linge maken kinderen vanaf hun 2^e jaar gebruik van de voorschoolse educatie die op de peutergroep wordt geboden.

Startblokken

Op alle groepen van 2-4 jaar werkt De Linge met het landelijk erkende programma voor Voorschoolse educatie: Startblokken. Startblokken is gebaseerd op de zogenaamde zone van naaste ontwikkeling. Hierbij speelt de volwassene een belangrijke rol om het kind precies de juiste steun of uitdaging te bieden waardoor het een stap kan zetten in de ontwikkeling. Zie bijlage 1 voor een meer uitgebreide beschrijving van de uitgangspunten van startblokken.

De pedagogische werkwijze van Startblokken trekken wij door naar onze kinderdagverblijven. Minder intensief dan op de peutergroep, omdat op het kinderdagverblijf de groepssamenstelling wezenlijk anders is.

Naast de zorgtaken begeleiden en stimuleren de pedagogisch medewerkers de (taal)ontwikkeling en het spelend leren. Dat doen ze door goed naar kinderen te kijken en aansluitend boeiende en uitdagende (spel)activiteiten aan te bieden. Zo krijgen de kinderen wat ze nodig hebben. Met deze pedagogisch-didactische kwaliteiten maken zij het verschil! Dit geldt zeker voor kinderen met ontwikkelingsachterstanden. Het ontwikkelingsgerichte, educatieve aanbod komt ten goede aan alle kinderen die een voorschoolse voorziening van De Linge bezoeken, en niet alleen de doelgroepkinderen volgens de criteria van de gemeente Lingewaard. Zo creëren wij een omgeving waarin kinderen spelend kunnen leren met en van elkaar.

Al onze pedagogisch medewerkers die werken met kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar zijn of worden opgeleid in het werken met Startblokken volgens de landelijke VVE-kwaliteitseisen.

Alle kinderen die gebruikmaken van het kinderdagverblijf nemen vanaf hun 2^e jaar deel aan het educatieve dagprogramma van de peutergroep.

Op de peutergroep werken we met thema's die aansluiten bij de wereld van de kinderen. Zo verbinden we de wereld van thuis met die van de groep en komen kinderen in aanraking met de diversiteit van de maatschappij. Ouders informeren en betrekken we op verschillende manieren bij de werkwijze van Startblokken, bijvoorbeeld door het geven van ouderavonden en het uitbrengen van thema-nieuwsbrieven. In deze thema nieuwsbrief informeren we ouders over het nieuwe thema, de bijbehorende boekjes die ouders ook thuis kunnen lezen met de kinderen, de liedjes die we de kinderen leren, met welke kernwoorden en uitbreidingswoorden we de woordenschat willen uitbreiden en de activiteiten. Ook doen we een beroep op ouders om mee te helpen, materialen voor het thema te verzamelen en nodigen we ouders uit voor een gezamenlijke afsluiten van het thema met ouders en kinderen.

Werken met baby's, een specifieke deskundigheid

Kinderen hebben zelf een actieve rol in hun ontwikkeling. Vanaf de geboorte maken baby's contact met andere mensen en gaan ze op onderzoek uit naar hun omgeving. Baby's hebben de hulp van volwassenen nodig om alle nieuwe indrukken te verwerken. Ondersteuning hierbij in de eerste periode van hun leven is van grote invloed op hun ontwikkeling. Volwassenen die responsief reageren op de baby vergroten zijn zelfvertrouwen en het vertrouwen in andere mensen. Zo ondersteunen zij elk kind in zijn ontwikkeling. Onze pedagogisch medewerkers die specifiek met baby's werken, worden getraind om hun vaardigheden en competenties in het werken met baby's op de groep een kwaliteitsimpuls te geven. Deze training wordt in de vorm van een in-company training verzorgd door onze eigen, daartoe bevoegde, trainer-coach. De training 'Werken met baby's' voldoet aan de criteria in het functieboek voor specifieke scholing voor baby-opvang. De inhoud is met name gericht op het versterken van interactievaardigheden van medewerkers (zeggen wat je doet, benoemen wat je ziet), het bieden van emotionele ondersteuning en respect voor autonomie.

De training is opgebouwd volgens de principes van 'ervarend leren'. Medewerkers krijgen in een aantal bijeenkomsten theorie en gaat daar mee aan de slag op de groep. Begeleiding vindt plaats in de vorm van coaching op de groep en consultgesprekken over de te behalen persoonlijke leerdoelen.

Volgen van de ontwikkeling met KIIJK!

De pedagogisch medewerkers volgen, stimuleren en registreren de ontwikkeling van elk kind aan de hand van het ontwikkelingsvolgsysteem KIIJK. De doelen en tussendoelen in dit instrument zijn gekoppeld aan de SLO doelen. De mentor van het kind is verantwoordelijk voor het registreren van de observaties. Binnen het thema stemt zij het aanbod af op de ontwikkelingsbehoefte van haar mentorkinderen. De voortgang in de ontwikkeling en de registraties in KIIJK bespreken we structureel met de ouders. Zie bijlage 25 voor de werkwijze en de inhoud van dit systeem.

Met ingang van schooljaar 2018-2019 gebruiken we binnen onze IKC's in een doorgaande lijn de KIIJK! -module voor kinderen van 0-7 jaar. Aan de hand van dit instrument kunnen pedagogisch

medewerksters en leerkrachten de voortgang van elk kind van 0-7 jaar volgen en hun aanbod op elkaar laten aansluiten.

Preventie en vroeg signalering

Specifieke behoeften van het kind worden onderkend, indien nodig in samenspraak met een wijkverpleegkundige, logopedist of ambulante begeleider van MEE/Integrale Vroeghulp. Deze externe deskundigen zijn op afroep aanwezig op alle locaties van De Linge. Ook kan soms een beroep worden gedaan op de intern begeleider van de school waarvoor de ouders van het kind zich hebben aangemeld.

Overdracht

Alle kinderen met een VVE indicatie worden door middel van een zogeheten warme overdracht naar de basisschool overgedragen. Op steeds meer locaties vindt voor alle kinderen een warme overdracht plaats. Op sommige locaties gebeurt dit in de vorm van een driehoek gesprek waaraan de mentor van het kind, de ouders en de toekomstige leerkracht deelnemen.

Opleidingsplan

Kinderopvang de Linge heeft een eigen opleidingsplan waarin in duidelijke en observeerbare termen staat beschreven hoe duurzaam leren binnen de organisatie wordt vormgegeven. Pedagogisch medewerkers worden opgeleid en toegerust voor hun taken en ontvangen daarbij ondersteuning in verschillende vormen: coaching op de groep en leren van en met elkaar in kwaliteitskringen. In het persoonlijke bekwaamheidsdossier beschrijft elke medewerkster haar persoonlijke leerdoelen evenals de vorderingen die zij maakt bij het verwerven van de deskundigheid en vaardigheden. Elke medewerkster doorloopt haar eigen leerproces en ontvangt daarop afgestemde coaching. Zo ontwikkelt elke pedagogisch medewerkster haar eigen specifieke kwaliteiten. Op deze wijze is en blijft de opvang van De Linge echt uniek en van een hoogwaardige kwaliteit.

Het Opleidingsplan Kinderopvang 2016-2020 is gekoppeld aan het strategisch beleid van De Linge: Passie voor Leren 2.0! 2016-2020. (Zie hiervoor het plan.)

2. Emotionele veiligheid

Het bieden van veiligheid is de meest basale en belangrijkste pedagogische doelstelling van onze kinderopvang. Dit doen we door op een sensitieve en responsieve manier met kinderen om te gaan en rekening te houden met de ontwikkelingsfase waarin kinderen zich bevinden. Kinderen hebben recht op respect voor hun autonomie, waarbij grenzen worden gesteld en structuur wordt geboden voor het gedrag van kinderen. Zo kunnen kinderen zich emotioneel veilig en geborgen voelen. Vanuit dit gevoel van veiligheid gaan ze op onderzoek uit, maken ze contact en ontwikkelen ze zich. Hun zelfvertrouwen groeit naarmate de kinderen succeservaringen opdoen. Op welke wijze wij verantwoorde opvang bieden in een veilige en gezonde omgeving staat in dit hoofdstuk beschreven.

Bij het realiseren van de emotionele veiligheid vinden we het belangrijk:

- a. Dat kinderen zich geaccepteerd en gewaardeerd voelen.**

Onze kinderen worden op de locaties in stamgroepen opgevangen. Daarnaast vinden we aandacht voor het individuele kind heel belangrijk. Elk kind is anders. We respecteren en accepteren de eigenheid van kinderen. We nemen kinderen serieus en stimuleren de eigen inbreng van de kinderen. We benaderen de kinderen op positieve wijze. Daar waar de 'eigenheid' van een kind anderen schade berokkent of belemmert, wordt deze begrensd.
- b. Om in te spelen op de behoefte van kinderen.**

Wil een kind zich bij ons prettig voelen, dan moeten we zijn behoeften kennen en hierop inspelen. Om dit maatwerk te kunnen realiseren, moeten we het kind goed begrijpen. De behoefte van elk kind is van invloed op de manier waarop we met hen omgaan, op ons aanbod en op de manier waarop we de groep 'aansturen'. We stimuleren de eigen inbreng van het kind en waar nodig bieden we hulp, bescherming en steun, aangepast aan de behoefte van het kind.
- c. Dat kinderen ritme en structuur ervaren.**

Naast een gevoel van geborgenheid hebben kinderen behoefte aan structuur en duidelijkheid. Dit biedt houvast en voorspelbaarheid en zo weten ze waar ze aan toe zijn. In deze zin is duidelijkheid heel belangrijk voor het gevoel van veiligheid van kinderen.
- d. Dat kinderen weten welke regels en afspraken er gelden.**

Dit is belangrijk voor een gevoel van houvast, het weten waar de grenzen liggen.
- e. Dat de ruimte voor kinderen veilig en overzichtelijk is.**

Een overzichtelijke, duidelijk ingedeelde ruimte draagt bij aan het gevoel van veiligheid van een kind. Uitgangspunten die we hiervoor binnen onze kinderopvang De Linge hanteren:

 - We houden ons aan de richtlijnen op het gebied van veiligheid en hygiëne.
 - Het kind slaapt telkens in hetzelfde 'eigen' bedje.
 - Het kind heeft een vaste plaats voor zijn jasje, voor kleding en voor zijn knuffel.
 - De ruimtes zijn overzichtelijk ingericht, met herkenbare speelhoeken. Spelmateriaal hebben een vaste plaats.
 - Door de ruimte regelmatig op te ruimen, houden we deze overzichtelijk.
 - Elke stamgroepsruimte heeft een eigen naam.
- f. Dat er een goed contact is met ouders.**

In het belang van een goede begeleiding en een gedeelde verantwoordelijkheid investeren we in een goed contact met ouders. Ouders moeten zich welkom en gehoord voelen op onze locaties.

De stamgroep als eigen vertrouwde omgeving

De kinderen worden opgevangen in de eigen stamgroep. Elke groep heeft een eigen naam, zodat het ouders en kind duidelijk is in welke groep hun kind is geplaatst. Deze stamgroep dient als veilige basis waarin kinderen ervaren dat dit hun 'eigen' groep is met gezamenlijke groepsmomenten, als starten

van de dag, eten/drinken, slapen, samen zingen en spelletjes doen. De groep dient als uitvalsbasis bij het ontdekken van de rest van de locatie.

Een kind behoort tot een stamgroep met vaste begeleiding. Op sommige locaties voegen we aan het eind of begin van de dag stamgroepen samen. Ouders zijn hier in deze gevallen over geïnformeerd bij het kennismakingsgesprek. Ouders van wie hun kind in 2 stamgroepen wordt geplaatst hebben hier toestemming voor gegeven.

De combinatiegroep als eigen vertrouwde omgeving

Op de IKC's wordt op sommige dagen dagopvang en buitenschoolse opvang structureel samengevoegd. Het betreft met name (delen van) de woensdag en vrijdag, waarop er minder vraag is van ouders naar dagopvang of bso. Ook bij een opstartende bso vindt in de beginfase structureel samenvoegen plaats. Om ouders toch de gevraagde dienst te kunnen bieden kiezen we ervoor een nieuwe combinatiegroep aan te maken die voldoet aan de wettelijke kwaliteitseisen voor dagopvang en buitenschoolse opvang. Zo kunnen we ook op dagdelen dat er weinig kinderen in de dagopvang of bso-groep aanwezig zijn een goede kwaliteit opvang bieden en een efficiëntere BKR hanteren. De opvang op locaties waar we een combinatiegroep inrichten is kleinschalig. Kinderen en ouders kennen elkaar en het team bestaat uit vaste leden. Het IKC is de veilige leefomgeving voor alle kinderen doordat er regelmatig gezamenlijke activiteiten worden georganiseerd waarbij kinderen elkaar en alle pedagogisch medewerkers van het team leren kennen. Ouders van kinderen die van deze groep gebruik maken tekenen daarvoor een toestemmingsformulier. In de bijlagen is bij de betreffende locaties aangegeven of er met een combinatiegroep wordt gewerkt. In bijlage 2 is een beschrijving van de werkwijze van de combinatiegroep opgenomen.

Deze samenvoeging van kinderen van dagopvang en bso kan ook incidenteel plaatsvinden, afhankelijk van de bezetting (bijvoorbeeld aan het begin of einde van de dag), samenstelling van de groepen, gezamenlijke activiteiten en andere situaties. Indien van toepassing is een beschrijving opgenomen bij de betreffende locatie.

Gezamenlijke activiteiten en gezamenlijk gebruik van ruimtes op een IKC

Het kan voorkomen dat een pedagogisch medewerkster met een deel van de oudste peuters voor activiteiten gebruik maakt van de bso-ruimte en/of samen met de jongste bso-kinderen een activiteit uitvoert. Hierdoor kunnen de oudste peuters die bijna naar de basisschool doorstromen en gebruik gaan maken van de bso alvast aan de groep, ruimte en de pedagogisch medewerkster van de bso wennen.

Soms organiseren we activiteiten op de peutergroep ook in samenwerking met de jongste kleuters. Voorbeelden zijn buitenspelen, samen voorlezen, zingen, op bezoek gaan in de kleutergroep. Andersom komen kinderen uit de hogere groepen ook voorlezen in de peutergroep en begeleiden ze de jongste kinderen bij gezamenlijke activiteiten in het IKC.

In alle voorkomende situaties wordt de leidster-kind-ratio gehanteerd.

Ook bij feesten, afsluitende activiteiten van een thema, vakantieopvang, opvang bij studiedagen of vrije dagen op school worden gezamenlijke activiteiten georganiseerd in het IKC.

Bezetting/vaste-gezichtencriterium

In het team zijn twee vaste gezichten per week ingeroosterd voor 0-jarigen. Deze vaste gezichten worden bepaald per kind, niet op groepsniveau. Als er op basis van de BKR met drie of meer pedagogisch medewerkers tegelijkertijd wordt gewerkt, wijzen we maximaal drie vaste gezichten toe. Minimaal één van de vaste gezichten werkt een groot deel van de dag op de groep als het kind aanwezig is.

Vakanties van vaste groepsleiding stemmen we zo goed mogelijk op elkaar af. Onbekende invalkrachten roosteren we zo min mogelijk in.

Naast de groepsleiding van de stamgroep, leert het kind ook andere groepsleiding en andere kinderen op de locatie kennen en raakt hiermee vertrouwd. Soms betrekken we kinderen bij activiteiten van een andere stamgroep.

Bij samenvoeging van de stamgroep met de bso bereiden we de kinderen op de stamgroep voor op wat komen gaat ('wij krijgen dadelijk bezoek', wie komt er, wat gaan we doen...) Indien nodig ondersteunen we dit visueel door een extra pictogram te gebruiken..

De pedagogisch medewerkers van het dagverblijf en de peutergroep stemmen hun pedagogische werkwijze op elkaar af. Hierdoor ontstaat één pedagogisch klimaat voor alle kinderen van 0-4 jaar die bij De Linge het dagverblijf en/of peutergroep bezoeken.

De pedagogisch medewerkster als mentor

Ten aanzien van de begeleiding van elk kind en de communicatie daarover met de ouders/verzorgers, wijzen we in de stamgroep één pedagogisch medewerkster aan als 'mentor' van het kind. Zij is verantwoordelijk voor de overdracht van gegevens binnen de doorgaande lijn 0-4 jaar. Zij kent haar mentorkind en de ouders. Zij weet en zorgt ervoor dat de emotionele veiligheid gewaarborgd blijft wanneer dit kind de stamgroep voor andere activiteiten verlaat. We vinden het belangrijk dat elk nieuw kind en zijn ouders de stamgroep als vertrouwd en 'eigen' ervaren. Net zo belangrijk vinden wij het opbouwen van een vertrouwensband met de leiding op de stamgroep. Op welke wijze wij hier tijdens de wenperiode aandacht aan schenken, staat beschreven in bijlage 15. Hoe wij omgaan met incidentele opvang of met extra dagdelen staat omschreven in bijlage 18.

De mentor van het kind is de pedagogisch medewerkster bij wie het kind de meeste tijd in de groep is. Deze pedagogisch medewerkster verzorgt het intakegesprek met de ouder en bespreekt tijdens dit intakegesprek de rol van de mentor en dat zij de mentor wordt van het betreffende kind.

Het kan voorkomen dat er stagiaires en/of vrijwilligers zijn die de beroepskrachten ondersteunen. Zij zijn altijd boventallig aanwezig en tellen niet mee in de leidster-kind-ratio op de groep. Deze inzet is conform beleid dat De Linge hanteert en is na te lezen in het stagebeleid, versie januari 2018 en het vrijwilligersbeleid, versie augustus 2017.

Stagiaires van 18 jaar en ouder en vrijwilligers op de peutergroepen kunnen worden ingezet binnen het vier-ogen-principe. De wijze waarop we andere volwassenen in de kinderopvang inzetten staat omschreven in bijlage 24.

Beroepskracht-kind-ratio

Voor een goede verdeling van de beroepskracht-kind-ratio hanteren we de rekentool zoals die te vinden is op de site van de Rijksoverheid en beschreven in bijlage 14.

3-uurs regeling

Afwijking van de beroepskracht-kind-ratio wordt in samenspraak met team en ouders op locatie bepaald en kan bij de roosteraar van de locatie worden opgevraagd. Op locaties waar deze samenspraak nog niet is afgerond maakt De Linge geen gebruik van de afwijkingsregeling. In het veiligheidsbeleid van kinderopvang De Linge staat de achterwachtregeling verder beschreven.

3. Het stimuleren van de persoonlijke competentie

Kinderen ontwikkelen zich op diverse terreinen in de eerste levensjaren. Zowel persoonskenmerken als ontwikkeldomeinen vallen onder de persoonlijke competenties. Met het stimuleren van de persoonlijke competentie stellen we kinderen in staat steeds zelfstandiger te functioneren in een veranderende omgeving. Onze pedagogisch medewerkers dagen kinderen spelenderwijs uit in de ontwikkeling van hun motorische vaardigheden, cognitieve vaardigheden, taalvaardigheden en creatieve vaardigheden.

Het is belangrijk dat pedagogisch medewerkers het spel van kinderen actief begeleiden en verrijken. Zij spelen een actieve en soms ook sturende rol bij de stimulering van de ontwikkeling van kinderen, zowel cognitief als sociaal-emotioneel. Er is ruimte voor vrij spel, maar ook voor begeleide activiteiten.

Elk kind heeft een eigen karakter, eigen mogelijkheden. Ieder kind ontwikkelt zich in een eigen tempo, op een eigen manier. Ieder kind heeft de 'drang' om zich te ontwikkelen. Wanneer een kind ergens aandacht voor heeft, leert het spelenderwijs en met veel plezier. Dit betekent voor ons dat wij goed moeten kijken naar de leefwereld van een kind, waar het behoefte aan heeft, waar het mee bezig is, en welke betekenis dit voor het kind heeft. Het initiatief van kinderen, de keuzes die zij maken, vinden wij erg belangrijk. Wij spelen hier zoveel mogelijk op in.

We vinden het belangrijk dat een kind wordt uitgedaagd en gestimuleerd om de eigen mogelijkheden te leren kennen en zich breed te ontwikkelen. Om kinderen de kans te geven al hun mogelijkheden te ontplooiën, hebben wij een breed aanbod. We stimuleren de kinderen hiervan gebruik te maken. Hierbij is de rol van de pedagogisch medewerkers essentieel. Daarnaast zijn de inrichting van de ruimte en het gebruik van de materialen belangrijke onderdelen bij het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen.

De rol van de pedagogisch medewerkers

Elke pedagogisch medewerkster heeft een heel belangrijke rol als het gaat om het stimuleren en uitdagen van kinderen. Zij 'stuurt' hierin door o.a. het aanbieden van materialen, inrichting van de ruimte en het aanbieden van activiteiten, aansluitend bij de leeftijdsindeling van de stamgroep. Samendoen en samenspelen is leuk en ondersteunt de ontwikkeling. Kinderen kijken naar elkaar, leren van- en met elkaar, doen elkaar na, stimuleren elkaar. Dit geldt voor alle bezigheden. Ook voor 'vrij spelen' en voor aangeboden activiteiten. Uit zichzelf zien we kinderen vaak in kleine groepjes spelen. Ook de activiteiten richten we op groepen: op de stamgroep, op alle kinderen van het dagverblijf die aan de activiteit mee willen doen of op een groepje kinderen van een bepaalde leeftijd of ontwikkelingsniveau. We sluiten aan bij de ontwikkeling, ideeën, interesse en leefwereld van het kind. Hierdoor stimuleren we een gevoel van betrokkenheid bij waar de kinderen mee bezig zijn. Betrokkenheid is voorwaarde voor leren en ontwikkeling.

Kinderen beleven soms veel meer aan materialen dan waar het in eerste instantie voor bedoeld is. Om te kunnen zien wat het materiaal voor een kind betekent, krijgen kinderen in principe de ruimte om op hun eigen manier aan de gang te gaan. Op deze manier geven we kinderen een actieve rol. Groepsleiding kijkt en geeft indien nodig een nieuwe impuls aan het spel of bezigheid. Uitgangspunt hierbij is de vraag of je als groepsleiding iets kunt toevoegen aan het spel of aan ontdekkingen die een kind doet, en zo ja, wat je wilt toevoegen. Deze uitgangspunten zijn gebaseerd op het principe van de zone van naaste ontwikkeling (vgl. Vygotsky) dat binnen onze werkwijze, Startblokken, verder is uitgewerkt.

In bijlage 2 zijn voorbeelden van de rol van de pedagogisch medewerkster uitgebreid beschreven.

Bij (bijzondere) werkzaamheden, bijvoorbeeld bij een gezamenlijke afsluiting van een thema, het vieren van Sinterklaas en kerstfeest, het feestelijk afsluiten van het schooljaar, kan de groepsleiding ondersteund worden door onderwijsassistenten, oudercommissieleden of vrijwilligers. Deze

ondersteuning is boventallig en telt niet mee in de leidster-kind-ratio op de groep. Ouders worden hierover geïnformeerd in de nieuwsbrief van het kinderdagverblijf/ IKC.

Materialen en activiteiten

We letten erop dat de materialen en activiteiten die we aanbieden aangepast zijn aan het niveau en de leefwereld van de kinderen die we opvangen en betrekking hebben op de verschillende ontwikkelingsgebieden: de taalontwikkeling en de lichamelijke, verstandelijke, creatieve, emotionele en sociale ontwikkeling.

De ontwikkelingsgebieden zijn in de praktijk nauw met elkaar verbonden. Een scheiding hierin maken is per definitie kunstmatig. Om toch een indruk te geven van de materialen die we gebruiken en de activiteiten die we met de kinderen doen, zijn in bijlage 2 een aantal voorbeelden opgenomen, ingedeeld per ontwikkelingsgebied. De emotionele - en sociale ontwikkeling worden hier niet expliciet toegelicht. Deze komen uitgebreid aan bod in afzonderlijke hoofdstukken (bieden van veiligheid en stimuleren van sociale competentie).

In bijlage 2 hebben wij uitgebreid beschreven welke materialen wij gebruiken om de persoonlijke competenties te stimuleren.

Inrichting

De inrichting is afgestemd op de leeftijd van de kinderen in de groep. Doel is het realiseren van een veilige groepsruimte en een rijke leeromgeving waarin kinderen zich kunnen ontwikkelen.

Voor een uitwerking zie bijlage 2.

Bij het ontwikkelen van hun persoonlijke competenties vinden we het belangrijk dat kinderen leren hun eigen keuzes te maken en zelfstandig te zijn.

We doen dit op de volgende manier:

- We bieden materialen en activiteiten aan die passen bij het niveau van het kind. Hierdoor krijgt het kind de kans te ervaren wat het zelf kan.
- We leren kinderen zelf oplossingen te bedenken voor 'problemen' zoals: Hoe krijg ik die bal door dat gaatje? Waar hoort dit puzzelstukje? Ik wil met die auto spelen! Hoe kom ik bij die plank? In plaats van het probleem op te lossen, stimuleren we het kind een eigen oplossing te zoeken. Indien nodig, helpen we hierbij.
- We leren kinderen keuzes te maken. Een groot deel van de dag mogen kinderen kiezen wat ze willen doen en met wie ze willen spelen. Of ze mee naar buiten willen of dat ze liever binnen blijven spelen (als dit praktisch haalbaar is). Of ze mee willen naar een andere stamgroep, of liever in de eigen groepsruimte blijven spelen. Of we een gezamenlijke activiteit gaan doen. Wat ze op hun brood willen. Welke liedjes we zullen zingen, (vaak mogen de kinderen dit om de beurt zeggen). Welk boekje de pedagogisch medewerker gaat voorlezen. Kinderen die wel zin hebben om mee te doen, maar die dit spannend vinden, worden ondersteund door de pedagogisch medewerker. Ze gaat bijvoorbeeld (even) mee naar de groep waar de activiteit plaatsvindt. Voor kinderen die het lastig vinden om te kiezen, maken we de keuze gemakkelijker. We laten hen kiezen uit twee of drie mogelijkheden.
- We bieden een uitnodigende omgeving: veel materialen staan op kind hoogte. Veel materialen hebben een vaste plek, kunnen door de kinderen zelf gepakt worden en stimuleren de zelfredzaamheid.

Voor het ontwikkelen van de persoonlijke competenties is het belangrijk een evenwicht te vinden tussen het bieden van uitdaging en fysieke veiligheid.

Het bieden van uitdaging lijkt soms in conflict te zijn met fysieke veiligheid. Met dit dilemma gaan we op de volgende manier om.

Fysieke veiligheid vinden we zeer belangrijk. Maar er zijn verschillende soorten fysieke veiligheid. Je hebt 'grote veiligheid' die beschermt tegen brand en dood; 'middelveiligheid' die beschermt tegen

ongelukken als benen breken en ten slotte 'kleine veiligheid' die beschermt tegen builen en schrammen. Bescherming tegen risico's die vallen in de categorie 'grote en middelveiligheid' vinden we noodzakelijk.

Bescherming tegen risico's in de categorie 'kleine veiligheid' ligt genuanceerder. Kinderen leren via eigen ervaringen de wereld om hen heen ontdekken. Spelen en ontwikkelen houdt ruimte in, de wereld ontdekken, mogelijkheden uitproberen, grenzen verkennen, leren met vallen en opstaan. Zo ervaren ze wat ze kunnen en wat nog niet, wat meer risico's met zich meebrengt en waar ze dus extra goed op moeten letten of moeten leren voordat het goed gaat. In een te beschermde omgeving leren kinderen hun veiligheidssysteem niet ontwikkelen. Juist het overwinnen van (kleine) onveiligheid geeft een gevoel van zelfverzekerdheid.

4. Het stimuleren van de sociale competentie

Sociale competenties ontstaan in relatie met andere mensen en in allerlei verschillende sociale situaties. Contacten tussen kinderen zijn vanzelfsprekend in een kindercentrum. Het soort contact verschilt en is mede afhankelijk van de activiteiten zoals tijdens de verzorging- en voedingsmomenten, in de groep, tijdens een activiteit of tijdens vrij spel.

De rol van de pedagogisch medewerkster

De pedagogisch medewerkers zijn een rolmodel voor de kinderen in de manier waarop zij zich gedragen.

- De manier van steun bieden, troosten
- De manier van communiceren met kinderen en ouders
- De inbreng bij de begeleiding van het spel: het verrijken van de spelmogelijkheden of hanteren van spelregels
- De manier waarop zij handelen in conflictsituaties of pestgedrag.

Competenties van jonge kinderen in kindercentra zijn:

Hulp vragen en ontvangen

Bijvoorbeeld bij het aan- en uitkleden kan het goed samenwerken. Het kind weet wanneer hij zijn armpjes omhoog moet doen, wat hij of zij zelf kan en waar hulp nodig is.

Gevoel van erbij horen en verbondenheid

Met familie en de groep in het kindercentrum. Het kind is blij als het wordt opgehaald en kijkt graag naar foto's van thuis. Het kind is trots op zijn of haar ouders. In de groep kent het kind de liedjes en weet bij welke pedagogisch medewerkers en kinderen hij of zij hoort.

Anderen aanvoelen en rekening houden met elkaars gevoelens

Het kind kan andere kinderen troosten en snapt wanneer hij of zij een ander niet moet storen. Het kind kan aanwijzingen van de pedagogisch medewerker opvolgen.

Imiteren

Het kind kan goed kijken en nadoen, zowel volwassenen als andere kinderen. Het kind kan ook gedrag voordoen en andere kinderen uitdrukkelijk uitnodigen om te imiteren.

Samen spelen

Het kind kan beurten geven en nemen, snappen wat andere kinderen willen, bij het spel van andere kinderen aansluiten, conflicten oplossen en verzoenen.

Initiatief nemen en volgen, en leiding geven en accepteren

Het kind kan een spel beginnen en andere kinderen rollen geven.

Bijdragen aan het geheel en helpen

Het kind kan helpen met opruimen, tafel dekken, schoonmaken, jongere kinderen helpen, troosten, cadeautjes maken, feest helpen voorbereiden.

Zorg voor de natuur

Het kind weet hoe hij of zij met planten en dieren moet omgaan, is nieuwsgierig en zorgzaam.

Gevoelens, bewondering voor de natuur en schoonheid

Het kind geniet van samen liedjes zingen en feesten vieren. Het kind luistert graag naar verhalen en doet mee met versjes/gedichten. Het kind geniet van mooie dingen en schoonheid in de natuur.

Hoe de pedagogisch medewerkers de sociale competentie stimuleren staat aan de hand van praktijkvoorbeelden beschreven in bijlage 3.

5. Het overdragen van waarden en normen

Wat zijn waarden en normen?

Een morele waarde is een na te streven 'kwaliteit' die we van belang vinden voor een goede en gelukkige samenleving. Bijvoorbeeld eerlijkheid, behulpzaamheid of betrouwbaarheid. Normen zijn gedragsregels die waarden zichtbaar maken. Door je aan normen te houden, laat je waarden zien. Zonder onderliggende waarden hebben normen in feite geen betekenis. Daarnaast zijn er omgangsvormen die (een groot deel van) de 'gemeenschap' belangrijk vindt, zoals groeten bij binnenkomst en niet met je handen eten.

Morele ontwikkeling

Het je eigen maken van waarden en normen, de morele ontwikkeling, is onlosmakelijk verbonden met de rest van de ontwikkeling van kinderen. Dit betekent dat dit onderdeel van het pedagogisch beleid niet los kan worden gezien van de andere onderdelen. De morele ontwikkeling begint met het aangaan van een band met opvoeders, zoals groepsleiding of gastouders, en met andere kinderen. Het gevoel van gezamenlijkheid, het zich prettig voelen in relaties met anderen is de eerste aanzet. Het goed hebben met elkaar in de vorm van rituelen, troosten en aanvoelen, is de basis van waarden en normen. Want als je niet geïnteresseerd bent in de ander en je daarmee verbonden voelt, is deze basis er niet.

Jonge kinderen willen er graag bij horen en verlangen naar goedkeuring. Ze zijn ontvankelijk voor regels en gezamenlijke rituelen. Ze leren gehoorzamen en ook om zichzelf te gehoorzamen. Dat laatste wil zeggen dat ze minder impulsief worden. Ze leren competenties om:

- **Emoties op een acceptabele manier te uiten.** Het te zeggen in plaats van te slaan en te schoppen.
- **Te beseffen dat het eigen handelen iets teweeg kan brengen in de wereld;** dat het kind iemand blij kan maken of pijn kan doen.
- **Verantwoordelijkheid en schuldbesef te tonen.** Na een ruzie wil het kind het goedmaken. Het kind wil graag een taakje voor de pedagogisch medewerker doen.
- **Te gehoorzamen en goede manieren te laten zien.** Het kind kan aanwijzingen van de pedagogisch medewerkers opvolgen en luisteren. Het kind kan rituelen opvolgen als handen wassen, vieze schoenen uittrekken, gezicht schoonmaken na het eten, groeten bij weggaan en binnenkomen.
- **Voor zichzelf op te komen.** Als het kind onheus behandeld is, kan het dat zeggen en duidelijk maken. Het kind zegt als hij of zij iets graag wil.
- **Morele gevoelens te uiten** als trots, schuld en schaamte. Als het kind iets fout of goed heeft gedaan, is dat duidelijk of laat hij of zij dat duidelijk zien in lichaamstaal. Het kind kan het ook zeggen met woorden.
- **Respect te hebben voor diversiteit.** Het kind weet dat niet alle kinderen hetzelfde zijn. Dat sommige kinderen meer en anderen minder kunnen. Dat sommige kinderen een andere taal spreken en ander voedsel eten.

We vinden het belangrijk dat een kind leert eigen behoeftes en emoties te herkennen en verwoorden. We vinden het belangrijk dat het eigen keuzes leert maken, zelfvertrouwen ontwikkelt en op een goede manier voor zichzelf leert op te komen. De pedagogisch medewerkster heeft er aandacht voor hoe elk kind hiermee omgaat/om kan gaan en ondersteunt en stimuleert waar mogelijk. (Zie de hoofdstukken over emotionele veiligheid, het stimuleren van de persoonlijke en sociale competentie).

We vinden het belangrijk dat een kind zich waarden, normen en gebruikelijke omgangsvormen eigen maakt, zodat het onderdeel is van de gemeenschap waarin het leeft.

Voor het overdragen van waarden en normen is het belangrijk dat we zelf het goede voorbeeld geven. Dit geldt voor zowel gedragsregels ('je mag iemand niet uitschelden') als voor omgangsvormen (bv. afscheid nemen als je weggaat).

We hanteren gedragsregels zo consequent mogelijk (zie ook de paragraaf over het bieden van veiligheid en structuur in hoofdstuk 2).

Hoe we waarden en normen op de groep overdragen staat in bijlage 4 aan de hand van praktijkvoorbeelden beschreven.

6. Bijlagen

Bijlage 1: Achtergrondinformatie Pedagogische Visie en Startblokken

De pijlers van onze pedagogische visie zijn gebaseerd op de uitgangspunten van onderstaande pedagogen.

Korczak

Janusz Korczak schreef in 1920 zijn belangrijkste werk: **Hoe houd je van een kind**. Het is te beschouwen als een van de belangrijkste pedagogische boeken van de twintigste eeuw.

Zijn pedagogische missie was: *“Leren samenleven met mensen die niet zo zijn als jij en die je niet hebt uitgekozen”*.

De vier belangrijkste thema's in zijn *‘pedagogiek van het respect’* zijn:

- Kinderparticipatie
- Respect voor kinderen
- Rechtvaardigheid
- Dialoog

Gordon

Thomas Gordon ontwikkelde in de jaren '60 de Gordon-methode. Hij werd wereldberoemd met zijn boek "Luisteren naar kinderen". Daarin laat hij een methode zien om de opvoedingsstijl en de relatie tussen volwassenen en kinderen op te bouwen en te verbeteren. De Gordon-methode wil dat iedereen zichzelf kan zijn en zijn verantwoordelijkheid neemt en dat je hierbij rekening houdt met de ander. Hij past deze methode later ook toe bij verschillende kinderdagverblijven en het onderwijs.

Kenmerken van de Gordon - methode

- Zó luisteren dat kinderen zich begrepen voelen.
- Zó praten dat kinderen je ook begrijpen
- Zó conflicten oplossen dat niemand verliest
- Zó afspraken maken dat iedereen zich eraan houdt

Onderdelen van het communicatiemodel:

- Gedragsraam
Het gedragsraam is een hulpmiddel om te ontdekken wie er nu werkelijk een probleem heeft. Als volwassene ben je soms geneigd je zin door te drijven door macht te gebruiken. Plaats het gedrag van jezelf en een ander.
- Actief luisteren
Vaak begrijpen volwassenen niet wat kinderen willen. Als je actief luistert kun je erachter komen waar het probleem ligt. Vervolgens kun je proberen het probleem, de behoefte en het gevoel van het kind te verwoorden. Het kind voelt zich hierdoor begrepen. Deze manier van communicatie zorgt voor respect voor elkaar. Herhaal wat je gesprekspartner heeft gezegd en check of dat klopt.
- Ik-boodschappen
Soms botst het gedrag van het kind met je eigen behoeftes. Maak hierbij gebruik van de “ik-boodschap”. Daarmee houd je het probleem bij jezelf. Voorbeelden kunnen zijn: “Ik vind het

vervelend wanneer jij...”, in plaats van “jij doet”.

Overschakelen: In heftige situaties overschakelen van actief luisteren naar de ik-boodschappen. Zo kun je ook makkelijker in heftige situaties tussen jezelf en de ander schakelen.

- Conflicten oplossen

Met de “Geen verlies methode” zoek je samen naar een oplossing. Je bepaalt samen wat het conflict is en welke oplossingen er zijn. Wat is de beste oplossing en hoe moet deze uitgevoerd worden? Zowel waarde-conflicten als behoefte-conflicten zijn op te lossen.

Reggio Emilia

Loris Malaguzzi (1920-1994) was een Italiaanse filosoof en is de grondlegger van deze werkwijze. De Reggio Emilia- benadering is de pedagogiek van het luisteren. Alles is vooral gericht op communicatie. Kinderen kunnen zich uitdrukken op honderd manieren en in honderd talen. Aan ons de taak om dat verstaan. Vooral jonge kinderen kunnen zich nog niet uitdrukken in gesproken of geschreven taal, maar wel via dans, muziek, tekenen, kleien, beweging of geluid. Kinderen kunnen veel meer dan wij denken en ieder kind is uniek.

We moeten eerst leren kijken naar het kind, een band opbouwen, voordat we het kind leren kennen.

Een kind is omgeven door drie pedagogen:

1e pedagoog: Kinderen leren ontzettend veel van elkaar.

2e pedagoog: Volwassenen, ouders, leidsters, kunstenaars, docenten.

3e Pedagoog: Omgeving: De ruimte wordt gebruikt als derde pedagoog.

Startblokken

Het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) heeft Startblokken in 2015 beoordeeld als een goed onderbouwde effectieve educatieve methode voor kinderdagverblijven en peuterspeelzalen. Zie voor de volledige beschrijving: www.nji.nl/jeugdinterventies.

Startblokken is een pedagogisch werkplan voor kinderdagverblijven en peuterspeelzalen.

Basisontwikkeling gebruikt dezelfde aanpak in groep 1 tot en met 4 van de basisschool. Startblokken en Basisontwikkeling bevorderen een brede persoonsontwikkeling bij kinderen van 0 tot 8 jaar.

Startblokken en Basisontwikkeling laten pedagogisch medewerkers, peuterleidsters en leerkrachten aangrijpingspunten zoeken bij de spelontwikkeling van jonge kinderen. In het – door de leidster en leerkracht begeleide en gestuurde – spel liggen de beste mogelijkheden om taal en denken uit te lokken en te stimuleren. Betekenisvolle spelactiviteiten lokken interesse, enthousiasme en actieve betrokkenheid van kinderen uit. Dé voorwaarden voor een continue ontwikkeling van jonge kinderen.

In Startblokken en Basisontwikkeling nemen kinderen deel aan spelactiviteiten en verkennen interessante actuele thema's. Het is een doelgerichte aanpak die aansluit bij wat de meeste jonge kinderen zelf willen: 'groot zijn', meedoen aan de wereld om zich heen en natuurlijk veel leren en nieuwsgierig blijven. De pedagogisch medewerksters, leidsters en leerkrachten zijn betrokken deelnemers en geven bewust sturing aan leer- en ontwikkelingsprocessen.

Brede ontwikkeling staat daarbij voorop. Sociaal competent handelen, taalontwikkeling, cognitieve ontwikkeling en persoonlijke zelfstandigheid versterken elkaar.

Inhoud

De methodiek van Startblokken is ontwikkelingsgericht. Dat wil zeggen dat de methode aansluit op de actuele ontwikkelingsmogelijkheden en belangstelling van de kinderen in de groep en tegelijk gericht aanstuurt op het zetten van een volgende ontwikkelingsstap in de gewenste richting. Omdat de actuele ontwikkelingsmogelijkheden en interesses en ervaringen van kinderen individueel verschillen wordt er gewerkt met een half open werkplan. Het programma voorziet in 'bouwstenen'. Dit zijn handvatten die de leidster helpen om een eigen plan van activiteiten met en voor de kinderen te maken. Deze bouwstenen worden hieronder kort besproken.

1. Het Activiteitsaanbod

Binnen Startblokken staan de kernactiviteiten waar kinderen op een bepaalde leeftijd een sterke voorkeur voor hebben centraal. Voor kinderen van 0-8 zijn dit spelactiviteiten. Deze kernactiviteiten worden vanuit een ontwikkelperspectief bekeken.

Bij de verschillende soorten spel wordt er steeds gezocht naar mogelijkheden om aandacht te geven aan de ontwikkeling op sociaal-emotioneel, cognitief, reken-wiskunde en taalgebied.

2. Thema's

Een andere bouwsteen is het thematisch aanbod. Thematiseren is een methodisch principe om de inbreng van het kind te garanderen. De thema's en concrete activiteiten die worden uitgevoerd in Startblokken staan niet vast. Een thema geeft de activiteiten over een langere periode inhoud en het geeft samenhang aan de verschillende activiteiten die onder de noemer van dat thema plaatsvinden. Hiervoor gebruiken onze pedagogisch medewerkers het ontwerpmodel van Startblokken 'de spin' waarbij alle ontwikkelingsgebieden aan bod komen.

Naast het werken in thema's dient er ruimte te blijven voor individuele interesses en voor onderwerpen die korter duren of die slechts bij bepaalde activiteiten in de belangstelling staan.

3. Het pedagogisch-didactisch handelen

In de interactie wordt het 3-V model van de Haan gehanteerd (volgen, verbinden, verdiepen, zie De Haan & Schut, 2006) en de 5 impulsen van Janssen-Vos (Janssen-Vos, 2008). Bouwstenen voor het pedagogisch-didactisch handelen zijn onder andere het creëren van een rijke omgeving waarin veel interactie plaatsvindt, het aannemen van een sensitief-responsieve houding naar de kinderen toe en het benaderen van de kinderen met hoge verwachtingen. Andere bouwstenen hebben betrekking op het ontwerpen en plannen van activiteiten, en op de begeleiding (ondersteuning) en leiding (sturing) van de activiteiten.

4. Handelingsgericht observeren en registreren

Een belangrijke bouwsteen voor het ontwikkelingsgerichte programma zijn de observaties en registraties van de activiteiten van de kinderen. Deze observaties vervullen een dubbele functie. Ze verschaffen de aanknopingspunten om een goed aanbod voor de kinderen te kunnen ontwerpen. Daarnaast worden observatiegegevens gebruikt om op vaste momenten de stand van zaken op te maken in de ontwikkeling van elk kind. Hiervoor gebruiken de pedagogisch medewerkers het volginstrument KIIJK. Met de resultaten na registratie wordt het vervolgaanbod op de groep en voor de individuele kinderen bepaald.

5. Organisatie van de groep

Het programma geeft richtlijnen voor de inrichting van de ruimte, de materialen en de dagindeling. Zo is de groepsruimte bijvoorbeeld ingedeeld in hoeken en speelwerkplekken die zijn afgestemd op de activiteiten en de werkwijzen binnen de programma's. Alle soorten spel moeten aan bod kunnen komen. Het accent ligt op werken met kleine groepjes. De pm-er plant elke dag een aanbod voor alle kinderen in de rijke speelleeromgeving én instructies en begeleiding van groepjes of individuele kinderen. Kinderen kunnen deels zelf keuzes maken en hun eigen activiteiten plannen, waardoor hun zelfsturing bevordert wordt. Spel, gesprek, lees- en schrijfactiviteiten en reken- en wiskundeactiviteiten komen elke dag aan bod.

Voor de doelgroepkinderen geldt dat er gewerkt wordt met taaldidactieken die specifiek voor deze groep ontwikkeld zijn:

- extra aandacht voor woordenschat; meer aanbod en meer herhaling;
- extra ondersteuning van de taal, zoals:
 - Verdubbelen van de boodschap door lichaamstaal, naast het concrete taalaanbod wordt bewust lichaamstaal ingezet
 - Steun door de dag heen. De aangeboden taal en m.n. de woordenschat wordt in verschillende situaties en activiteiten door de hele dag heen herhaald

6. Het werken met ouders

Ouders worden betrokken bij de activiteiten op het kindercentrum of de school, doordat er informatie van de ouders gevraagd wordt, ze geïnformeerd worden over de ontwikkeling van hun kind en ze worden aangespoord om mee te doen met activiteiten. Met name bij doelgroepkinderen wordt er heel regelmatig met de ouders uitgewisseld over wat er thuis en op het kindercentrum of op school gedaan wordt om de ontwikkeling van het kind te stimuleren. In de activiteiten waaraan ouders meedoen wordt gebruik gemaakt van de bronnen die er van thuis uit zijn, bijvoorbeeld door ouders te laten vertellen over hun beroep of hobby en ze mee te laten doen in activiteiten die passen binnen het thema. Tevens is de pm-er/leerkracht een model voor de ouders, zodat zij ook thuis met het kind op een ontwikkelingsgerichte manier aan de slag kunnen gaan. Door sterk in te zetten op educatief partnerschap wordt de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van het kind gedeeld en kunnen beide partijen van elkaar leren.

7. Een doorgaande ontwikkelingslijn

De afstemming tussen voorschoolse en schoolse periode is vooral verankerd in het handelen van de volwassenen (doelen, kernactiviteiten, pedagogisch-didactische aanpak) en in de organisatie en afstemming van de beide instellingen. Met het oog op de doorgaande ontwikkelingslijn wordt ook gebruik gemaakt van het volgsysteem KIIJK als kinderen overstappen naar een volgende groep of van kindercentrum naar school.

Bijlage 2: Het bieden van emotionele veiligheid – beschrijving praktijkvoorbeelden

Bij het realiseren van de emotionele veiligheid vinden we het belangrijk:

a. dat kinderen zich geaccepteerd en gewaardeerd voelen

We realiseren dit op de volgende wijze:

- Elk kind is van harte welkom op de locatie, we vinden het fijn als het er is en laten dit merken. We verwelkomen elk kind bij binnenkomst. Op de locatie wordt gewerkt met foto's van de kinderen.
- We nodigen kinderen uit om hun verhaal te doen, we zijn geïnteresseerd in wat het kind bezighoudt. Om hiervoor gelegenheid te bieden, proberen we gedurende de dag voldoende rustmomenten in te bouwen. Als het kind ons iets vertelt, kijken we het kind aan (op ooghoogte van het kind). Als we het verhaal niet goed begrijpen, vragen we door.
- We zijn er op attent dat we alle kinderen zien en horen.
- Op de kinderopvang van De Linge vinden regelmatig kindbesprekingen plaats. In het kader van de doorgaande lijn, en de deelname van kinderen vanaf 2 jaar aan het educatieve aanbod in de peutergroep, nemen hieraan zowel pedagogisch medewerkers van dagverblijf als peutergroep deel.
- We houden rekening met verschillen in karakter en temperament. Een teruggetrokken kind wordt weliswaar gestimuleerd om zich te uiten, maar dit gebeurt niet geforceerd. Een druk kind wordt afgeremd, maar niet volledig ingeperkt.
- Verzorgmomenten (fles geven, luier verschonen, naar bed brengen, uit bed halen, aankleden etc.) zijn bij uitstek momenten waarop we individueel contact hebben met een kind. Deze mogelijkheden buiten we uit.
 - Verzorgmomenten zijn daarnaast momenten waarop we bewust de woordenschat ontwikkeling stimuleren door wat we doen te benoemen en ook met woorden te reageren op de lichaamstaal van het kind.
 - Tijdens het verschonen bijvoorbeeld knuffelen we, lachen we, praten we met het kind, zingen we een liedje etc. Waar mogelijk nodigen we kinderen uit om te helpen bij klusjes zoals was opvouwen of een klein boodschapje doen.
- We geven veel positieve aandacht en waardering. We benoemen dat het kind iets goed doet of bepaalde dingen goed kan.
- We treden de kinderen met warmte tegemoet. Lichamelijk contact speelt een belangrijke rol bij activiteiten als knuffelen, stoeien, verzorgen.
- Emoties van kinderen mogen er zijn. Dit geldt niet alleen voor gevoelens zoals blijdschap, vriendschap en trots, maar ook voor verwarring, verlegenheid, boosheid, verdriet of teleurstelling. Kinderen mogen best even boos zijn en dat uiten door te schreeuwen, huilen of heel boos kijken. Dit mag, zolang je er een ander geen pijn mee doet of overlast bezorgd. We benoemen gevoelens, leren een kind dingen waarmee het zit onder woorden te brengen.
- Bij de aankleding van de ruimte wordt gebruik gemaakt van dingen die voor kinderen (en ouders) herkenbaar zijn of die kinderen hebben gemaakt. In de ruimte hangen of staan (knutsel-)werkjes van de kinderen. We laten kinderen iets meebrengen van thuis, bv. muziek in de eigen taal of foto's en voorwerpen uit het land van herkomst.

b. om in te spelen op behoeften van kinderen

We realiseren dit op de volgende wijze:

- We kijken en luisteren goed naar wat een kind ons te vertellen heeft, zowel verbaal als non-verbaal. Dit kijken en luisteren, doen we eigenlijk de hele dag door, het is de basis van ons handelen. Een tweejarig kind dat telkens ruzie maakt met andere kinderen wil misschien graag met andere kinderen spelen, maar weet niet goed hoe hij dit moet aanpakken. We kunnen het hierbij helpen.

Wanneer een baby huilt, proberen we erachter te komen wat hij nodig heeft: eten, rust, slaap, een schone luier, aandacht?

- We zijn gericht op de belevingswereld van kinderen. We hebben oog voor zaken die voor het kind belangrijk zijn.
We benoemen veranderingen, zoals dat het kind naar de kapper is geweest, nieuwe schoenen aanheeft etc.
- Op moeilijke momenten zijn we vlak bij de kinderen. We nemen hier de tijd voor. Als het nodig is houden we een kind vast: bijvoorbeeld bij het uitzwaaien, bij het inslapen of als het troost nodig heeft.
- Situaties waarvan we voorzien dat deze voor het kind té spannend zijn, vangen we op. Als dit nodig is, nemen we het kind in bescherming tegen zichzelf. Zoals bijvoorbeeld in de volgende situatie: R. is bezig met een puzzel die eigenlijk te moeilijk voor hem is. Hij wil deze persé zelf afmaken. De leidster mag hem niet helpen, vindt hij. De leidster ziet dat R. steeds bozer wordt omdat het niet lukt. Desondanks kan hij niet besluiten om ermee te stoppen. Ze stelt R. voor om een andere keer verder te gaan met de puzzel en nu samen met haar een boekje uit te zoeken om voor te lezen.
- Baby's bieden we nabijheid en regelmatig oogcontact. We zorgen ervoor dat zij ons telkens kunnen zien of horen.
- We bieden kinderen hulp die aangepast is aan de behoefte van het kind. Bij een tweejarig kind maken we bijvoorbeeld de knopen van de jas dicht. Een wat ouder kind stimuleren we om dit zelf te doen.
- We proberen op vragen en behoeften van kinderen in te gaan. Wanneer J. en M. nog niet naar binnen willen als de rest van hun stamgroep naar binnengaat na het buitenspelen, mogen zij met een andere stamgroep nog wat langer buitenspelen.
- Regelmatig worden kinderen betrokken bij de keuze voor een gezamenlijke activiteit. We stimuleren kinderen mee te doen met een activiteit. Maar we vinden het prima als een kind zich een keer terugtrekt en in z'n eentje wil spelen.
- Er zijn plekjes om je terug te trekken, bv. een huisje of box waaronder kinderen kunnen wegkruipen en hun eigen spel kunnen spelen.
- Vaak kunnen kinderen zelf kiezen wat ze willen doen, in welke ruimte en met welke kinderen. Indien nodig begeleiden we kinderen bij het maken van keuzes. Bijvoorbeeld door ze te laten kiezen uit een beperkt aantal verschillende soorten spel of materiaal.
- We kunnen niet altijd ingaan op de keuze van een kind. In deze gevallen proberen we uit te leggen waarom dit niet kan. Als het mogelijk is, bieden we een tussenoplossing of alternatief. Aan S. die 'echt niet meer hoeft te slapen' wordt voorgesteld dan even te rusten op de bank. K. die geen melk lust, hoeft geen hele beker melk op te drinken, maar vragen we om een klein slokje te proberen.

c. dat kinderen ritme en structuur ervaren

Wij realiseren dit op de volgende wijze:

- Het hanteren van een voor het kind herkenbare dagindeling. Veel dagelijkse activiteiten kennen een min of meer vaste opbouw, een soort patroon. Zoals rondom het kringetje, eten, slapen. Eerst samen opruimen, dan handen wassen, aan tafel zitten, liedjes zingen ("Smakelijk eten, smakelijk drinken" etc.) en dan boterhammen eten.
- Bij speciale gebeurtenissen maken we gebruik van rituelen. We vieren bepaalde gebeurtenissen, zoals verjaardagen, of het afscheid van een kind, op een speciale manier.
Het jarige kind mag bijvoorbeeld op een speciale stoel zitten. Deze speciale manier hoort uitsluitend bij een bepaalde gebeurtenis en komt hierbij telkens terug. Dit zijn rituelen van een stamgroep of kinderdagverblijf. Rituelen kunnen voor kinderen heel belangrijk zijn. Vaak ontstaan rituelen mede door de inbreng van de kinderen.
- We passen de structuur die we bieden aan:

- aan de behoefte van het kind
- aan de behoefte van de groep
- aan de situatie

d. dat kinderen weten welke regels en afspraken er gelden

Dit is belangrijk voor een gevoel van houvast, het weten waar de grenzen liggen.

We doen dit op de volgende manier:

- We houden de regels zoveel mogelijk beperkt, zodat een kind de regels kan blijven overzien en zodat hij voldoende ruimte houdt om te experimenteren en ontdekken. We stemmen de regels binnen het dagverblijf en peutergroep onderling zo goed mogelijk op elkaar af. Hierbij vinden we het belangrijk één pedagogische lijn te hanteren. Uiteraard gelden voor de jongere kinderen andere regels dan voor de oudere. We geven zelf het goede voorbeeld en we herhalen regelmatig de regels.
- We proberen de regels consequent te hanteren, maar zijn flexibel indien de situatie het toelaat. Uitzonderingen worden als zodanig benoemd.
Een kind dat we aanspreken op grensoverschrijdend gedrag, kijken we aan en spreken we rustig aan. Het ongewenste gedrag wordt benoemd en uitgelegd waarom dit ongewenst is. Indien mogelijk bieden we het kind liever een alternatief, dan dat we het gedrag verbieden. Bij een kind dat moeite heeft zich aan een afspraak te houden, benoemen en 'belonen' we positief gedrag van een kind. Een kind dat zich herhaalde malen bewust niet aan een belangrijke afspraak houdt, halen we kort uit de situatie. We zetten het bijvoorbeeld even op een stoeltje. Daarna bespreken we het gebeurde met het kind. We zorgen ervoor dat we het weer 'goed maken'.
- We vinden het belangrijk dat ouders op de hoogte zijn van de belangrijkste regels die voor kinderen gelden.
Soms wordt met ouders afgesproken wie het kind aanspreekt op zijn gedrag als ook de ouder aanwezig is.

De regels en afspraken hebben vrijwel allemaal te maken met:

- fysieke veiligheid en hygiëne,
- respect voor zichzelf, voor elkaar en voor de omgeving,
- het aanleren van de gebruikelijke omgangsvormen,
- het handhaven van rust en een plezierige sfeer in de groep.

Regels worden regelmatig in het team geëvalueerd om te kijken of aanpassing van regels nodig is.

Aanleiding daarbij kunnen zijn:

- nieuwe inzichten of een verandering in ruimte of materialen
- veranderde groepsamenstelling. Ook een vraag van een ouder kan aanleiding om bepaalde regels tegen het licht te houden. In onze regels proberen we rekening te houden met waarden van ouders.

e. dat de ruimte voor kinderen veilig en overzichtelijk is

Een overzichtelijke, duidelijk ingedeelde ruimte draagt bij aan het gevoel van veiligheid van een kind.

Uitgangspunten die hiervoor binnen onze kinderopvang De Linge worden gehanteerd:

- We houden ons aan de richtlijnen op het gebied van veiligheid en hygiëne.
- Het kind slaapt telkens in hetzelfde 'eigen' bedje.
- Het kind heeft een vaste plaats voor zijn jasje, voor kleding en voor zijn knuffel.
- De ruimtes zijn overzichtelijk ingericht, met herkenbare speelhoeken. Spelmateriaal hebben een vaste plaats.
- Door de ruimte regelmatig op te ruimen, houden we de ruimte overzichtelijk.
- Elke stamgroepsruimte heeft een eigen naam.

f. dat er een goed contact is met ouders

We realiseren dit op de volgende wijze:

- We heten bij binnenkomst niet alleen de kinderen, maar ook de ouders welkom.
- Gevoelens van ouders nemen we serieus.
Een ouder die ongerust is, wordt uitgenodigd op afgesproken momenten even te bellen om te horen hoe het gaat.
- We vinden het belangrijk dat ouders op de hoogte zijn van hoe het op de locatie toegaat en hoe de dag voor het kind verlopen is.
- We zijn eerlijk naar ouders, ook over minder leuke gebeurtenissen waarbij het kind betrokken is.
- Van ouders horen we graag eventuele bijzonderheden over het kind waar we op de locatie rekening mee kunnen houden.

Werkwijze combinatiegroep dagopvang en buitenschoolse opvang:

Voorbeelden van gezamenlijke activiteiten om de emotionele veiligheid voor kinderen binnen het IKC te bevorderen zijn:

Bij overgang van baby-dreumesgroep naar peutergroep organiseren we momenten van samenspelen waarbij dreumesen bijvoorbeeld samen met peuters buiten spelen, een boekje wordt voorgelezen, samen eten. Zo maken ze kennis met nieuwe kinderen, de (voor hen nog) onbekende pedagogisch medewerksters en een veranderend dagritme.

Bij de overgang van peutergroep naar groep 1-2 gaan de pedagogisch medewerkers waar mogelijk op bezoek bij de kleutergroep met een groepje peuters om aan een activiteit deel te nemen. Ook komen kleuters regelmatig op bezoek bij de peutergroep, bijvoorbeeld om samen met hen buiten te gaan spelen, liedjes te zingen, enz.

Ook bij de naderende overgang van peutergroep naar buitenschoolse opvang organiseren de pedagogisch medewerksters samenspeel activiteiten met de pedagogisch medewerksters van de bso. Zo leren kinderen de nieuwe omgeving kennen, de nieuwe pedagogisch medewerkster en de kinderen op de buitenschoolse opvang.

Zo leren alle kinderen op het ikc elkaar kennen en rekening houden met elkaar. In de praktijk merken we dat kinderen elkaar kennen en behalve rekening houden met elkaar ook voor zichzelf leren opkomen: wat wil ik samen doen, en/of wat wil ik zelf doen, los van de groep. Ook in de combinatiegroep willen we kinderen zoveel mogelijk samen laten spelen en plezier hebben. Hierbij zorgen we er uiteraard voor dat er geen onveilige situaties ontstaan voor de allerkleinsten. Onveilig spelmateriaal blijft bijvoorbeeld in de kast. We spreken met de kinderen van de bso af welke gedragsregels we hanteren, gebaseerd op de afspraken die binnen het IKC gelden en waar de schoolkinderen en peuters nu ook al mee bekend zijn. (Woordgebruik, met respect met elkaar omgaan, rekening houden met elkaar.) Samen met de bso-kinderen overleggen we wat zij leuk vinden om te doen als zij onder toezicht van de pedagogisch medewerkster hun dag afmaken (buitenspelen, spelen op het onderbouwplein of in de speelzaal, enz.) Hiervoor stellen de pedagogisch medewerksters samen met de kinderen huisregels op.

Bij de planning van leiding op de groep wordt rekening gehouden met de gemengde samenstelling door bijvoorbeeld 1 pedagogisch medewerker van de peutergroep in te roosteren en 1 pedagogisch medewerker van de bso.

Deze samenvoeging van kinderen van dagopvang en bso kan ook incidenteel plaatsvinden, afhankelijk van de bezetting, samenstelling van de groepen, gezamenlijke activiteiten en andere situaties. Indien van toepassing is een beschrijving opgenomen bij de betreffende locatie.

Bijlage 3: Het stimuleren van de persoonlijke competentie – beschrijving praktijkvoorbeelden

Voorbeelden van de rol van de pedagogisch medewerkster bij het stimuleren van de persoonlijke competenties van het kind:

- Door zelf mee te spelen kun je het spel een andere wending geven/verbreden.
- Door zelf met materialen aan de slag te gaan en te praten over wat we doen.
- Door bijvoorbeeld het aanbieden van materiaal kun je kinderen stimuleren een bepaald element verder uit te diepen.
- Door vragen te stellen over het materiaal, zoals “Hoe ziet het eruit?” en “Wat kun je ermee doen?”
- Door het kind uit te dagen iets nieuws te proberen of het op een andere manier te doen (“Als je het nu eens zo probeert, wat gebeurt er dan...?.Als we dit er nu eens bij pakken...”)
- Door de ervaringen of capaciteiten van een kind te benoemen (“Dat voelt lekker zacht!” Of: “Hè, wat gebeurt er nu? De auto rolt naar beneden!”) en de pogingen van het kind aan te moedigen (“Wat kun jij dat goed!”) stimuleren we het kind om zijn ervaringen uit te breiden en nieuwe dingen te blijven proberen.
- Door informatie of uitleg te geven: beknopt en duidelijk en afgestemd op het niveau en de activiteit van het kind / de kinderen.
- Als kinderen niet uit zichzelf gaan spelen zal de pedagogisch medewerker een kind of een groepje kinderen uitlokken om met iets te gaan spelen. Dit kan bijvoorbeeld door zelf iets te gaan doen en de kinderen hierbij te betrekken.
- Kinderen hoeven niet de hele dag intensief te spelen. Een kind dat moe is, zin heeft om uit te rusten of even alleen maar naar de andere kinderen wil kijken, krijgt daartoe de gelegenheid.
- Een kind dat zich in het spel niet ontwikkelt, stimuleren we door zelf mee te spelen en/of andere kinderen te betrekken bij de activiteit.
Bv.: een kind dat alleen met autootjes wil spelen, en dat hierin blijft hangen, geen ontwikkeling in het spel laat zien, proberen we te bewegen dit spel samen met anderen te spelen of om te spelen dat het kind zelf een auto is die heel hard rijdt.
- Soms biedt groepsleiding gericht een activiteit aan. Bijvoorbeeld om nieuw materiaal te introduceren, de sfeer te doorbreken, omdat het onderdeel van een structuur (elke maandag samen zingen en dansen). Ook hierbij proberen we in te spelen op de interesse en behoeften van de kinderen.
- Op de dagopvang worden thema’s afgestemd met de peutergroep en indien aanwezig de basisschool. Hierdoor wordt de doorgaande lijn versterkt.
- We stimuleren kinderen deel te nemen aan verschillende soorten activiteiten. Sommige kinderen hebben het nodig om hierbij even letterlijk bij de hand genomen te worden.
- We proberen de activiteiten van kinderen niet abrupt te onderbreken. Als het spel van een kind onderbroken moet worden omdat er bijna een andere activiteit wordt gestart, bereiden we het kind daarop voor:
“We gaan zo meteen aan tafel liedjes zingen, je kan dus nog even spelen, maar dan gaan we opruimen”.
- De pedagogisch medewerkers letten erop dat baby’s niet ongemerkt te lang zitten (aan tafel of in een Maxi-Cosi), maar dat ze voldoende gelegenheid hebben om veilig op onderzoek uit te gaan binnen hun eigen mogelijkheden (kruipen, leren staan, in de box)

Voorbeelden van materialen en activiteiten die de lichamelijke ontwikkeling stimuleren:

- Door de baby op een mat leggen en te stimuleren om te rollen,
- Door een speelgoedje net buiten bereik van een baby leggen die al bijna kan kruipen,

- Door een kind op een plek neerzetten waar het zich kan optrekken,
- Door bewegingsspelletjes en liedjes samen met het kind te doen zoals: ‘klap eens in de handjes’, bal overrollen of overgooien, dansen, voetballen, activity-centre,
- Door het aanbieden van allerlei materialen die verschillend aanvoelen en verschillende geluiden maken
- Door verschillende spelmaterialen aan te bieden aansluitend bij de ontwikkelingsfase van de kinderen in de groep. Voorbeelden voor het stimuleren van de grove en fijne motoriek zijn: duwkar, poppenwagen, klimhuis, glijbaan, loopauto, ballenbak, schommel, zwembadje, dozen om in te klimmen of in te kruipen. Daarnaast zijn de volgende materialen en activiteiten geschikt voor het creëren van een rijke speel-leeromgeving: grote blokken, kleien, op grote vellen vingerverven, tekenen met dikke potloden, stiften, kralen rijgen, scharen, insteekmozaïek, duplo, nopper, play-mobiel, stoepkrijten, knippen, springen.

Voorbeelden van materialen en activiteiten die de cognitieve ontwikkeling stimuleren:

- Gebruik van boekjes die aansluiten bij wat de kinderen mee bezig zijn,
- Het uitleggen door de pedagogisch medewerkster van verbanden en gebeurtenissen die zich voordoen op de groep, bijvoorbeeld: J. is verdrietig, want hij was gevallen en deed zich pijn, de straat is nat want het geeft geregend,
- Materialen als: weegschaal, memory, lotto,
- Het geven van kleine opdrachtjes zoals: “kun jij mij dat kleine kopje geven?” “ Wat ligt er onder de kast?” “ Kun je mij de rode kwast geven?” “ Welk van de twee is het grootste, zwaarste?” etc.,
- Het aanbieden van activiteiten zoals kinderen laten voelen aan één of meer voorwerpen onder een doek.
- Ingaan op vragen van kinderen.
- Fantasie- en rollenspel is belangrijk voor de cognitieve ontwikkeling. Materialen die we hiervoor gebruiken zijn bijvoorbeeld verkleedkleden, handtassen, kleden en lakens om bijvoorbeeld een ‘tent’ te maken, poppen, garage met auto’s, speeldieren, winkelspullen, telefoons, kist met poetsspulletjes, sleutelbos. We gebruiken hiervoor zo ‘echt’ mogelijke materialen. Deze materialen zijn herkenbaar, spreken kinderen aan en ondersteunt ze bij het inleven in het rollenspel. Soms kiezen we bewust soms voor echte en soms voor namaakmaterialen als deze veiliger zijn dan de variant uit het echte leven (voorbeeld strijkijzer).

Voorbeelden van materialen en activiteiten die de taalontwikkeling stimuleren:

Boekjes, liedjes (veel herhaling is essentieel), maar vooral heel veel praten over wat de pedagogisch medewerkers en/of het kind doet; over wat een kind ziet of meemaakt en het voeren van gesprekje met een of meerdere kinderen. Bij het praten met elkaar is het beurt geven (kinderen om de beurt uitnodigen iets te vertellen of in een één op één contact het kind voldoende tijd en ruimte geven om te reageren) een belangrijk aspect.

Voorbeelden van materialen en activiteiten die de creatieve ontwikkeling stimuleren:

Werken met klei, (vinger-)verf, restmaterialen, verkleedkleden, grote dozen, lappen, takken, muziekinstrumentjes, ‘dansen’. Bij knutselen werken we niet met kant en klare voorbeelden. Het gaat ons niet om het resultaat, maar om het proces: het ontdekken, het plezier dat een kind heeft in het bezig zijn met verschillende materialen. Waar nodig ondersteunen we het bij het zelf knutselen, bijvoorbeeld door het geven van tips.

Voorbeelden van hoe de inrichting op onze locaties is vormgegeven:

- Voor de baby’s zijn er plaatsen waar ze rustig en veilig kunnen spelen en contact kunnen maken met leeftijdgenootjes.

- In alle groepsruimtes waar baby's worden opgevangen gebruiken we een hoge, dubbele box.
- Als er in een verticale groep meerdere baby's worden opgevangen, creëren we voor hen een rustig, afgeschermd babyhoekje.

Ook in de buitenruimte proberen we de verschillende leeftijdscategorieën en ontwikkelingsgebieden aan bod te laten komen. Net zoals in de binnenruimte hebben we hier verschillende activiteitenplekken, bv. een rustige, beschutte plek voor baby's, een zandbak, een plekje waar een kind zich kan terugtrekken (speelhuisje, struiken). Er zijn allerlei materialen die buiten gebruikt worden zoals speelgoed voor in de zandbak, fietsjes, ballen, doeken om tenten mee te bouwen etc.

Met activiteitenhoeken creëren we mogelijkheden voor peuters om ongestoord te spelen. Zo hebben we een leeshoek met boeken die de kinderen zelf kunnen pakken, poppenhoek, een plek waar kinderen kunnen bouwen, een plaats waar kinderen kunnen knutselen, voldoende ruimte om te kunnen klimmen, glijden, rennen, fietsen etc. De kinderen vinden het prettig om af en toe buiten het zicht van groepsleiding te kunnen spelen. Dit is spannend en uitdagend: daarom is een huisje van lappen of een afgeschermd poppenhoek ook zo populair.

De inrichting en hoeken passen we waar mogelijk aan wat de kinderen op dat moment bezig houdt. Bv. als we merken dat een kruipende baby veel plezier heeft in een kiekeboe spelletje, verschuiven we de bank zo, dat hij zich daarachter kan verstoppen.

Als kinderen bezig zijn met het thema post, maken we in de locatie plek voor een 'postkantoor', met bijvoorbeeld brieven, stempels en postzegels. Om het aanbod zo uitgebreid mogelijk te laten zijn, proberen we bijvoorbeeld hal en gang ook als speelruimte te gebruiken en waar mogelijk de inrichting van de verschillende (groeps)ruimtes op elkaar af te stemmen. Kinderen kunnen gebruik maken van het hele kindercentrum/dagverblijf. Nadat een kind vertrouwd is geraakt met de groepsruimte, kan een kind het kindercentrum verder onderzoeken, andere kinderen ontmoeten en nieuwe speelplekjes ontdekken.

Bijlage 4: Het stimuleren van de sociale competentie – beschrijving praktijkvoorbeelden

- **Kinderen leren om te gaan en samen te werken met anderen:**

Contacten tussen kinderen zijn vanzelfsprekend in een kindercentrum/dagverblijf. Kinderen hebben er speelgenootjes en kunnen er sociale vaardigheden opdoen. Kinderen leren zich in een ander verplaatsen, met elkaar communiceren, samenwerken, anderen helpen, voor zichzelf opkomen, conflicten voorkomen en oplossen, het ontwikkelen van sociale verantwoordelijkheid.

Kinderen zijn van nature sociale wezens, zoeken contact met elkaar, kijken naar elkaar, zoeken elkaar op. Vanaf heel jonge leeftijd beginnen kinderen al contact te zoeken, zowel met hun ouders en leidsters als met andere kinderen. Het begint met kijken, lachen, imiteren, nog eens kijken, nadoen, herhalen, kijken of de ander het ziet. De eerste vormen van samenspelen gaan spontaan als iets hun gezamenlijke aandacht trekt.

Maar het is niet zo dat samenspelen altijd vanzelf loopt. Interacties brengen ook risico's met zich mee. Veel negatieve ervaringen in de omgang met andere kinderen kan de kans op ontwikkeling van agressiviteit of teruggetrokkenheid vergroten. Groepsleiding speelt hier een cruciale rol: zij heeft de opdracht om interacties tussen kinderen in goede banen te leiden en de mogelijkheden tot het ontwikkelen van sociale vaardigheden zo goed mogelijk te benutten.

- **Elk kind op het dagverblijf maakt deel uit van een stamgroep.**

In een groep zijn de verhoudingen tussen volwassenen en kinderen anders dan in een gezin. Alleen al door het feit dat er (veel) meer kinderen zijn, liggen de verhoudingen anders. Volwassenen zijn vaker op een afstand aanwezig en de onderlinge relaties tussen kinderen nemen een belangrijke plaats in. Een groep stelt in positieve zin beperkingen aan een kind. Het kind leert dat de wereld niet om zijn individu draait. Wel moet er in een groep een evenwicht zijn tussen 'op jezelf zijn' en 'samenzijn', tussen 'er zijn' en 'meedoen', tussen alleen en samen bezig zijn. Kinderen hebben soms behoefte om alleen te spelen, zich op een rustig plekje terug te trekken uit de groep, naar anderen te kijken of een beetje te dromen. Dit is prima. Kinderen kunnen hun eigen gang gaan, terwijl ze tegelijkertijd deel uit blijven maken van de groep.

Ieder kind heeft de behoefte om als volwaardig lid van de groep geaccepteerd te worden. Op zijn / haar niveau voelt het kind zich betrokken bij dingen die in de groep gebeuren. Kinderen kunnen veel steun ervaren van andere kinderen. Ze geven elkaar aandacht, bevestigen elkaar, tonen genegenheid voor elkaar, zorgen voor elkaar. We stimuleren dit gedrag door hiertoe kinderen uit te nodigen of de ruimte te geven.

Voorbeelden: een ander kind troosten, een ander kind helpen bij aan- en uitkleden, fruit of broodstukjes geven, helpen bij de verzorging van een baby, samen met de leidster een baby de fles geven, speentje of knuffeltje geven, elkaar ergens bij betrekken, elkaar iets uitleggen, een jonger kind bij de hand pakken en mee naar buiten nemen, grote kinderen trekken een kar waarin kleintjes zitten een ander kind schminken, voorlezen, etc.

We vinden het belangrijk dat kinderen zorg hebben voor het reilen en zeilen in de groep. Door kinderen binnen hun mogelijkheden verantwoordelijk te maken voor de sfeer in de groep, het welzijn van elkaar, en voor de klusjes die binnen een groep moeten gebeuren, geven we hen het gevoel dat ze belangrijk zijn en bij de groep horen. Kinderen vinden het vaak leuk om te helpen, ze voelen zich belangrijk en 'groeien' ervan, voelen zich trots. Uiteraard zijn de 'taakjes' die ze uitvoeren aangepast aan wat een kind kan en leuk vind om te doen.

Voorbeelden: tafel dekken en afruimen, tafels schoonmaken, helpen met de groep gezellig aankleden, (af en toe) de telefoon opnemen, afdrogen, samen met groepsleiding de vuilniszak buitenzetten, spulletjes mee naar buiten dragen, de washandjes pakken, tandenborstels uitdelen, stoep vegen, etc.

In stamgroepen met een verticale leeftijdsopbouw (0-4jaar) zie je regelmatig dat de oudere kinderen zich over de jongsten ontfermen, hen helpen, dingen uitleggen. De grotere kinderen fungeren vaak als voorbeeld voor de jongere kinderen. De kinderen ontwikkelen zich, hun positie verandert.

In een verticale groep groeien de meeste kinderen op van één van de jongste naar uiteindelijk de oudste van de groep. Als een kind nieuw in de groep komt, proberen we het wenproces zorgvuldig te bewaken. De kinderen kennen elkaar al goed, de bestaande groep kinderen is hecht. Het kan voor een nieuw kind moeilijk zijn om een plaatsje te veroveren in de groep. Groepsleiding zorgt ervoor dat er vertrouwen komt tussen de 'zittende' kinderen, het nieuwe kind en de leidster. Als het nodig is ondersteunen we het bij het maken van contact met andere kinderen.

In de peuteropvanggroep is de leeftijdssamenstelling van 2 tot 4 jaar met een maximale groepsgrootte van 16 kinderen. In deze groep is het hoofddoel het bieden van voorschoolse educatie. gedurende 2,5 tot 3 uur per dag. We maken de 'zittende' kinderen bewust van de komst van het nieuwe kind, een nieuw speelkameraadje.

We stellen het kind voor en noemen ook de namen van de andere kinderen. We vertellen hoe we zelf heten. We laten het nieuwe kind alles zien; het speelgoed, de slaapkamer, wc-tjes enzovoort. We houden het nieuwe kind extra in de gaten, geven het een extra knuffel, aai over de bol, een plaatsje op schoot.

- **Het bevorderen van contact en samenspel tussen kinderen.**

Kinderen spelen veel met elkaar. Samen spelen betekent samen praten, naar elkaar luisteren, overleggen, taken verdelen, samen plezier hebben, op elkaar wachten, delen, etc.

Naarmate kinderen ouder worden en als kinderen langere tijd bij elkaar in de stamgroep of de locatie zitten en een band kunnen opbouwen, vindt er meer en beter samenspel plaats: rollenspel duurt bijvoorbeeld langer en wordt meer uitgesponnen naarmate kinderen elkaar langer kennen.

Ook een stimulerende houding en stimulerend gedrag van groepsleiding is belangrijk om de duur en kwaliteit van het samenspel te bevorderen. Hieronder beschrijven we hoe we dit doen. Baby's en peuters spelen nog niet samen met een vooropgezet plan. De kinderen krijgen plannen en associaties tijdens het spel. Het gelijktijdig met iets spelen, kan leiden tot elkaar nadoen, tot samen spelen. Zelfs baby's kunnen al zichtbaar plezier hebben als ze bij elkaar zijn. Ze maken contact door naast elkaar te spelen, naar elkaar te kijken, speelgoed af te pakken, elkaar aan te raken. Baby's waarvan we merken dat ze het samen goed kunnen vinden, zetten we bij elkaar, bijvoorbeeld in de box of op een kleed. Dreumesen en peuters maken meer stapsgewijs contact: ze kijken eerst goed naar wat andere kinderen aan het doen zijn, drentelen om de spelende kinderen heen, gaan hetzelfde doen als de spelende kinderen of verstoren het spel van de anderen (dit kan negatieve reacties oproepen). De groepsleiding ondersteunt kinderen bij het maken van contact bijvoorbeeld door in het laatste geval kinderen iets anders aan te bieden of te helpen bij het meespelen.

Dit kan onder andere door het in de buurt blijven, het letterlijk voordoen, tips geven, verwoorden wat er gebeurt, met het kind een spel beginnen en andere kinderen uitnodigen mee te spelen, etc. Rollenspel en fantasiespel zijn favoriete bezigheden van peuters en hier wordt door de pedagogisch medewerkers veel ruimte voor geboden.

Vaak ontstaat samenspel 'vanzelf'. Loopt dit goed, dan houdt groepsleiding zich vooral op de achtergrond. Zij beperkt zich in eerste instantie tot het in de gaten houden wat er gebeurt en eventueel benoemen wat ze ziet. Door een suggestie te geven of mee te spelen, kan ze het spel op gang brengen, uitlokken, een nieuwe impuls geven of uitbreiden.

Voorbeeld: Kinderen spelen vадertje en moedertje. Groepsleidster belt aan: 'vader en moeder' krijgen bezoek!

Soms nodigen kinderen groepsleiding uit om mee te spelen of om in het spel te helpen (bijvoorbeeld bij het aankleden van een pop). Uiteraard springen we hierop in. We stimuleren kinderen om in kleine groepjes te spelen. Dit leidt tot meer uitwisseling en minder conflicten dan samenspel in een grote groep. In kleine groepjes samenspelen, stimuleert ook de verbale communicatie: kinderen reageren op elkaar, praten met elkaar, leren elkaar om de beurt iets te vertellen.

We stimuleren kinderen mee te doen aan gezamenlijke activiteiten, zoals balspelletjes, dansen op muziek, zingen, kringspelletjes, bewegingsspelletjes, gezelschapsspelletjes, knutselen, buitenspelen, samen werken aan een groot bouwwerk, een hut bouwen, een toren bouwen etc. Deze activiteiten worden gedaan in een wisselende groepssamenstelling, in een grote groep of in kleine groepjes, met kinderen uit de stamgroep, al dan niet aangevuld met kinderen van andere groepen, of met kinderen uit de locatie, bijvoorbeeld van een bepaalde leeftijd.

Groepsleiding kan het onderlinge contact sturen door bewuste combinaties van kinderen te maken. Vanaf dat de kinderen heel klein zijn, leren we ze hoe ze met elkaar moeten omgaan. We leren kinderen materialen te delen, samen te werken en ruzies op te lossen.

Telkens weer leggen we uit: “Om de beurt.”, “Beetje zachtjes doen, P. en J. slapen.”, “M. wil ook meedoen” of “Wil jij A. even helpen?”

- **Samenspelen buiten de stamgroep –open deuren beleid**

De stamgroep biedt veiligheid en houvast. Maar misschien zitten er in een andere stamgroep of op de peutergroep wel veel meer leeftijdsgenootjes, een vriendje dat je erg aardig vindt of je kleine zusje dat je even wilt knuffelen. Of misschien staat er in de ruimte van een andere groep wel een grote garage met veel mooie autootjes, een heel uitgebreide poppenhoek, een kist vol verkleedkleden, een ballen bad! Bij De Linge bieden we kinderen op gezette en geplande momenten tijdens de dag de kans contact te maken met kinderen van andere groepen volgens het open deuren beleid. Pedagogisch medewerkers stemmen tijdens de dag en bij de voorbereiding van het thema met elkaar af op welke momenten kinderen uit de groepen bij elkaar op bezoek kunnen gaan of met elkaar aan een activiteit deelnemen. Hiervoor worden er regelmatig activiteiten georganiseerd voor kinderen uit verschillende groepen in de gezamenlijke hal, het speel (beweeg) lokaal en de buitenruimte. Denk hierbij aan gezamenlijke viering van het sinterklaasfeest, kerstfeest en Pasen. Ook van de start en afsluiting van het schooljaar kunnen aanleiding zijn voor gezamenlijke vieren en de inleiding en afsluiting van het thema. Hierdoor worden de keuzemogelijkheden en uitdaging voor de kinderen vergroot. In het pedagogisch werkplan staat concreet omschreven hoe hiermee wordt omgegaan m.b.t. bezetting van de leiding, ondersteuning door bijvoorbeeld oudercommissieleden, vrijwilligers en stagiaires. Op de IKC's kunnen ook onderwijsassistenten ingezet worden bij dergelijke gezamenlijke activiteiten.

- **Het stimuleren en ondersteunen van vriendschap tussen kinderen.**

Tussen hun eerste en derde levensjaar beginnen kinderen echte vriendschappen aan te knopen. Sommige kinderen vinden ze aardig, andere niet. Vriendschappen zijn waardevol, ook voor kinderen. Goed verlopende contacten tussen kinderen versterken het vertrouwen in zichzelf en in elkaar. Vriendjes en vriendinnetjes hebben samen veel plezier, leren elkaar aanvoelen, kunnen op elkaar bouwen, vinden steun bij elkaar.

Uit samenspel ontstaan vriendschappen. We stimuleren dit. We laten kinderen ontdekken wie ze leuk vinden en geven hen de kans om ook samen iets te doen. We benoemen wat we zien: “Jij vindt S. wel leuk he? Willen jullie naast elkaar zitten?” Als een kind bv. bij een vriendje in een andere stamgroep wil spelen, is dit vaak geen probleem. We vertellen ouders over de vriendschap – dat de kinderen veel en regelmatig met elkaar spelen, hoe ze met elkaar omgaan – zodat kinderen ook misschien thuis eens met elkaar kunnen spelen.

Soms zijn vriendjes zo sterk op elkaar georiënteerd dat het storend wordt voor andere kinderen. Ook komt het voor dat vriendschap ongelijkwaardig is. Dan kan het nodig zijn het kind te stimuleren eens met anderen te spelen.

- **Kinderen leren conflicten zelf op te lossen**

Soms botst het tussen kinderen, dat hoort bij contact maken. Conflicten zijn leermomenten en vaak komen kinderen er zelf wel uit. We vinden het belangrijk dat kinderen proberen zelf een oplossing te vinden voor hun conflict. Op deze manier leren kinderen het meest en bevorderen we het zelfvertrouwen en zelfstandigheid (ik kan voor mezelf opkomen, ik kan het zelf oplossen). Als zich

een conflict voordoet, kijken we eerst hoe het conflict verloopt. We proberen niet te snel in te grijpen. Als de kinderen er zelf niet uitkomen, ondersteunen we bij het oplossen van ruzies. Hoe deze ondersteuning eruit ziet, hangt af van de situatie en de leeftijd van de kinderen.

Indien nodig verwoorden we wat beide partijen willen.

Bv. "Wat is er aan de hand? (---). "Jij wilt met die auto spelen? (.). En jij ook? (.....).Tja, jullie willen dus allebei met die auto spelen. Dat kan niet. Hoe moet dat nu?" We besteden aandacht aan emoties, oorzaak, gevolg:

"Heb jij de pop afgepakt waar P. mee aan het spelen was?(...) Jij wilde er ook mee spelen? (....) Maar afpakken vindt P. helemaal niet leuk. Kijk maar, ze huilt, ze is verdrietig!" Of: "Tjonge, wat ben jij boos!"

Ook in deze gevallen praten we met de kinderen op hun ooghoogte. Sommige kinderen vinden het oogcontact in deze situaties bedreigend. Deze kinderen zitten of staan met de rug naar de pedagogisch medewerker, vaak houdt de pedagogisch medewerker het kind vast. Sommige kinderen durven op deze manier beter over hun gedrag na te denken. Na een conflict creëren we voor beide partijen een geborgen moment. Dit maakt duidelijk dat we de kinderen accepteren, los van zijn of haar gedrag.

We grijpen in bij conflicten waarbij kinderen elkaar pijn doen, als de situatie erg ongelijkwaardig is (een groot kind dat ruzie maakt met een jong kind of een kind dat telkens een ander kind pest), als een jong kind voortdurend het spel van oudere kinderen verstoort of als de ervaring leert dat conflicten tussen deze twee kinderen gewoonlijk escaleren.

"Zie je dat, P. huilt, hij heeft pijn. Zijn arm doet pijn, omdat hij is geknepen."

We houden goed in de gaten dat een kind confrontaties niet keer op keer uit de weg gaat. Een kind dat minder weerbaar is, stimuleren we voor zichzelf op te komen.

We gaan samen naar het andere kind toe en helpen het zijn eigen standpunt te verwoorden: "Jij was hier mee aan het spelen hè? Zeg maar dat je het graag terug wilt hebben". Na verloop van tijd zal groepsleiding het kind meer op afstand aansporen voor zichzelf op te komen.

Als bepaalde situaties telkens tot een conflict leiden (bijvoorbeeld ruzie om een stuk speelgoed), veranderen we de situatie (leggen het speelgoed weg). Als er binnen een groep steeds conflicten ontstaan, kan het een oplossing zijn om de samenstelling van de groep tijdelijk te veranderen.

Sommige kinderen stimuleren we dan bewust om in een andere groep te gaan spelen. Een andere oplossing is de grote groep uit elkaar halen en het aanbieden van activiteiten in kleine groepjes.

- **De rol van omgeving en materialen om contacten tussen kinderen te bevorderen**

Met behulp van de manier waarop we de omgeving inrichten en de materialen die we aanbieden, proberen we het contact tussen de kinderen en het samenspel te bevorderen.

De beschreven principes gelden zowel voor de binnen- als buitenruimte.

In onze inrichting creëren we voor kinderen overzichtelijke en duidelijk afgebakende speelplekken waar een aantal kinderen samen kunnen spelen. Zo vind een kind op kinderopvang De Linge bijvoorbeeld een poppenhoek, keukentje, bouwhoek, etc.

Ook vind je in vrijwel alle groepsruimtes een afgeschermd hoekje of huisje waar de kinderen ongestoord hun gang kunnen gaan. Soms volstaat een matras onder bureau of een kast die dwars op de muur staat waarachter gespeeld kan worden. Ook de ruimten onder de boxen of speciale speelhuisjes zijn favoriete speelplekken van kinderen. Deze plekken stimuleren het fantasiespel en samenspel. Om te voorkomen dat kinderen elkaar onnodig in hun spel storen, letten we er op dat we hoeken die uitlokken tot rustige activiteiten niet situeren naast een hoek waar veel drukke activiteiten plaatsvinden.

Voor de baby's zijn er plaatsen waar ze rustig en veilig kunnen spelen en contact kunnen maken met leeftijdgenootjes. In alle groepsruimtes waar baby's worden opgevangen gebruiken we een hoge, dubbele box. Als er in een verticale groep meerdere baby's worden opgevangen, creëren we voor hen indien mogelijk een rustig, afgeschermd babyhoekje.

Elke stamgroep heeft een plaats (vaak een mat) waar een aantal kinderen samen op de grond kan spelen, bijvoorbeeld met de treinen, duplo, auto's, bewegingsspel etc. Sommige kindercentra

beschikken over een brede gang of grote hal waar een grote groep kinderen tegelijk kan spelen. Buiten is de zandbak een populaire speelplek, waar veel onderling contact ontstaat. Het zandbakmateriaal wordt met elkaar gedeeld, er wordt samengewerkt (het ene kind schept het pannetje van de ander vol zand) en kinderen leren elkaars ruimte respecteren.

We proberen voor de kinderen een overzichtelijke situatie te creëren, ook wat betreft het aanbieden van materiaal. We streven ernaar niet teveel materiaal tegelijk te bieden. We geven de kinderen liever een overzichtelijk kleine hoeveelheid duplo, dan dat we een hele ton duplo omkiepen.

Door iets te veranderen in het materiaal dat we aanbieden, lokken we uit tot nieuw (samen)spel en kunnen we een situatie (ruzie of druk gedrag) proberen bij te sturen. We gebruiken veel materialen die uitlokken tot samenspel, zoals gezelschapspelletjes, poppen, verkleedkleden, bouw materiaal, houten trein, winkeltje, poppenhuis, auto's, constructiemateriaal, stoelen ('een trein'), schepjes en emmertjes voor in de zandbak. Van sommige materialen hebben we bewust meerdere exemplaren in huis, zoals poppen, poppenwagens, telefoons, loopauto's, treinen. Hierdoor geven we kinderen de kans elkaar na te doen, contact te maken en samen te spelen.

Bijlage 5: Het overdragen van normen en waarden – beschrijving praktijkvoorbeelden

We vinden het belangrijk dat een kind leert om respect te hebben voor anderen

Voorbeelden van gedragsregels die hierop betrekking hebben:

- Kinderen houden rekening met elkaar: 'Wat je niet wilt dat jou overkomt, moet je ook niet bij een ander doen'
- Kinderen luisteren naar elkaar en wisselen vertelbeurten af
- Kinderen leren respect te hebben voor elkaars mening.
- Kinderen leren hun emotie te hanteren en voor zichzelf op te komen: 'Je mag boos worden en voor jezelf opkomen, maar geen lichamelijk of verbaal geweld gebruiken.'
- Kinderen gaan respectvol met elkaar en om pesten niet.
- Kinderen gaan respectvol om met elkaars spullen.
- Kinderen helpen elkaar. Help een ander als deze hulp nodig heeft.
- Kinderen leren dat ze onderling verschillend zijn en dat deze diversiteit vanzelfsprekend is. (op het gebied van achtergrond, geloof, huidskleur, fysiek).

Kinderen ontdekken op een kindercentrum/dagverblijf of op school dat dingen anders gaan dan ze thuis gewend zijn. Dat er tussen gewoonten, uiterlijk, al dan niet een handicap, kleding, taal van mensen, verschillen bestaan. We bespreken deze diversiteit met kinderen. Er ontstaan regelmatig gesprekjes over. Ook in de aankleding van de ruimte en de materialen die we gebruiken proberen we deze diversiteit vanzelfsprekend te laten zijn.

We vinden het belangrijk dat een kind leert om respect te hebben voor de omgeving

Voorbeelden van regels die hierover gaan:

- Kinderen gaan zorgvuldig om met materialen. Ze leren eerst op te ruimen voordat je aan de volgende activiteit begint, enz.
- Kinderen respecteren de natuur

We vinden het belangrijk dat een kind op de hoogte is van de gebruikelijke omgangsregels

Voorbeelden van omgangsregels:

- Het aanleren van tafelmanieren: aan tafel zitten tijdens eten en drinken, wachten tot iedereen klaar is met eten, niet spelen met eten, enz.
- Begroeten en afscheid nemen.
- Woordgebruik.

De pedagogisch medewerkster en de andere volwassenen op de groep hebben hierbij een belangrijke voorbeeldfunctie.

Bijlage 6: Opvanglocatie IKC De Vonkenmorgen

Op IKC De Vonkenmorgen werken we met 2 stamgroepen dagopvang. Stamgroep leniemienie is een stamgroep van 16 kinderen in de leeftijd van 0-2 jaar. De openingstijd van deze stamgroep is van 7.00 uur tot 18.30 uur.

De 2^e stamgroep is de Oscarbende. Deze stamgroep is bestemd voor 2-4 jarige kinderen. Kinderen vanaf 2 jaar stromen vanuit de leniemieniegroep door naar de Oscarbende. Openingstijd van deze stamgroep is gelijk aan de leniemieniegroep. 's Ochtends van 8.30 tot 11.30 uur en 's middags van 12.15 uur tot 14.45 uur wordt het educatieve aanbod in de peutergroep aangeboden. Hieraan nemen kinderen deel die vanaf hun 2e jaar hele dagopvang afnemen of kinderen die alleen het educatieve deel volgen gedurende 3 of 2,5 uur per dagdeel. In deze stamgroep kunnen ouders hun kind, dat deelneemt aan de peutergroep, voorafgaand of aansluitend aan deze groepstijden gebruik laten maken van verlengde peuteropvang eventueel inclusief lunch.

De derde stamgroep is een peutergroep: de Elmobende. Hierin zijn voornamelijk kinderen geplaatst die peutergroep (voormalige peuterspeelzaal) afnemen onder de wet kinderopvang. De groepsgrootte is afhankelijk van de vraag en is wisselend 8 of 16.

De kinderen die in de stamgroep leniemienie zijn geplaatst en nog niet volledig kunnen doorstromen en twee jaar zijn maken gedurende maximaal 2 dagdelen per week deel uit van de andere twee stamgroepen. Hier nemen zij deel aan het thematisch aanbod van Voorschoolse Educatie. De kinderen met een VVE indicatie nemen op dit moment deel aan het educatieve programma op de Oscarbende. Met ingang van het nieuwe schooljaar 18-19 wordt VVE ook op de Elmobende aangeboden.

De kinderen uit de leniemieniegroep die, met instemming van de ouders, gebruik maken van de 2^e stamgroep worden aan bij de start van de Oscarbende of de Elmobende om 8.30 uur of 12.15 uur door de pedagogisch medewerkster uit de leniemieniegroep gebracht en door pedagogisch medewerkster van de betreffende groep teruggebracht naar de leniemieniegroep.

Op IKC De Vonkenmorgen bieden wij:

- Dagopvang in 2 stamgroepen:
 - leniemienie (16 kinderen), 0-2 jaar en
 - Oscarbende (16 kinderen), 2-4 jaar hele dagopvang en peutergroep met lunch en verlengde peuteropvang
- Peutergroep: Elmobende, 2-4 jaar, (16 kinderen)
- Voor- en Voorschoolse Educatie (VVE) 2-4 jaar (gesubsidieerd, aantal in overleg en na toewijzing gemeente)
- Buitenschoolse Opvang, 4-12 jaar, bestaande uit:
 - Naschoolse opvang van 14.30 uur tot 18.30 uur in basisgroepen Donzige Duck (4-8) en Coole Bende (8-12).
De derde basisgroep die is opgestart voor de allerjongsten krijgt een eigen naam en is ondergebracht in het lokaal van de Elmobende. In totaal komt daarmee het aantal plaatsen voor buitenschoolse opvang op 40.
Vooruitkijkend naar de nog te verwachten groei naar 50 kindplaatsen, zullen de basisgroepen doorgroeien naar de maximale capaciteit. Als eerste de Coole Bende die met ingang van 1 september doorgroeit naar 20 kinderen. De overige 30 plaatsen worden in onderling overleg verdeeld over de beide ander bso groepen.

- voorschoolse opvang van 7.00 uur tot 8.30 uur (20 kinderen)
- combinatiegroep dagopvang en buitenschoolse opvang op woensdag en vrijdag

Aan het begin en eind van de dag wordt de voor- en naschoolse opvanggroep soms samengevoegd naar de jongste groep van de dagopvang.

Dit aanbod vormt samen één doorgaande lijn van voorschoolse educatie van 0-4 jaar door het werken vanuit dezelfde pedagogische kernwaarden en met het landelijk erkende programma voor VVE Startblokken.

Op een aantal dagen in het jaar kunnen kinderen uit alle groepen aan een activiteit in een van de andere groepen deelnemen. Bijvoorbeeld bij bepaalde feesten/activiteiten als Sinterklaas, Kerst, gezamenlijke afsluiting van een thema, feestelijke afsluiting van het schooljaar, sport en spel activiteiten in de gymzaal.

Bijlage 7: Opvang locatie IKC Het Drieluik

Kinderdagverblijf De Vlindertuin:

De Vlindertuin is een stamgroep van 16 kinderen met verticale leeftijdsopbouw voor 0-4 jarigen.

De openingstijd van deze stamgroep is van 7.00 uur tot 19.00 uur.

Met ingang van 14 mei 2018 is het dagverblijf verhuisd naar het hoofdgebouw. Reden is de revitalisatie van het complex waarbij het alleenstaande gebouwtje, waar het dagverblijf tot dan toe in was gehuisvest, wordt gesloopt.

Peutergroep De Vlindertuin:

Deze stamgroep van 16 kinderen heeft een horizontale leeftijdsopbouw en is bestemd voor 2-4 jarige peuters.

Op deze groep bieden we ouders de mogelijkheid om voorafgaand en aansluitend aan de peutergroep ('s ochtends van 8.30 tot 11.30 uur en 's middags van 12.15 uur tot 14.45 uur) verlengde peuteropvang eventueel inclusief lunch af te nemen.

Ouders die voor hun kind zowel van de peuteropvang als van het dagverblijf gebruik willen maken sluiten daarvoor 2 verschillende contracten af omdat de locaties op verschillende adressen staan geregistreerd. Met ingang van 1 juli zullen beide stamgroepen onder hetzelfde registratienummer vallen.

Met ingang van 14 mei 2018 is de peutergroep terugverhuisd naar hun oorspronkelijk lokaal.

Met ingang van het nieuwe schooljaar zal de peutergroep zich geleidelijk uitbreiden tot een peuteropvanggroep met voorschoolse educatie. Openingstijden zullen dan gelijk getrokken worden met de openingstijden van het dagverblijf, nl. van 7.00 tot 19.00 uur.

Buitenschoolse opvang Het Drieluik

Bestaande uit naschoolse opvang van 14.30 uur tot 18.30 uur en voorschoolse opvang van 7.00 uur tot 8.30 uur. In het schooljaar 18-19 zal het aantal kindplaatsen worden uitgebreid van 20 naar 30.

Combinatiegroep dagopvang en buitenschoolse opvang op woensdag en vrijdag.

Aan het begin en eind van de dag wordt de voor- en naschoolse opvanggroep soms samengevoegd naar de jongste groep van de dagopvang.

Bijlage 8: Opvang locatie IKC De Doornick

Kinderdagverblijf GIJSJE:

Deze stamgroep van 16 kinderen heeft een verticale leeftijdsopbouw en is bestemd voor 0-4 jarige kinderen.

Openingstijd van deze stamgroep is afhankelijk van de behoefte van ouders. In principe zijn de openingstijden van 7.00 uur tot 19.00 uur. De peutergroep wordt 's ochtends van 8.30 tot 11.30 uur aangeboden en met ingang van het nieuwe schooljaar 18-19 ook op de middag.

Buitenschoolse opvang De Doornick

Bestaande uit naschoolse opvang van 15.00 uur tot 19.00 uur en voorschoolse opvang van 7.00 uur tot 8.30 uur.

Aan het begin en eind van de dag wordt de voor- en naschoolse opvanggroep soms samengevoegd met de verticale groep van de dagopvang.

Bijlage 9: Opvang locatie IKC Pius X

Kinderdagverblijf De Vlieger

Deze stamgroep van 16 kinderen heeft een verticale leeftijdsopbouw en is vanaf 6 maart 2017 bestemd voor 0-4 jarige kinderen. Openingstijd van deze stamgroep is afhankelijk van de behoefte van ouders. In principe zijn de openingstijden van onze kinderopvang van 7.00 uur s' ochtends tot 18.30 uur.

Peutergroep De Ballon

Het aanbod op deze stamgroep bestaat uit de peutergroep van 8.30 uur tot 11.30 uur met mogelijkheid van verlengde peuteropvang eventueel inclusief lunch. Kinderen met een VVE indicatie nemen op De Ballon deel aan het educatieve programma. Waar mogelijk worden activiteiten als lunch en verlengde tijd gecombineerd met De Vlieger.

Buitenschoolse opvang Het Luchtkasteel

Basisgroep Het Luchtkasteel biedt naschoolse opvang van 14.30 uur tot 18.30 uur en voorschoolse opvang van 7.00 uur tot 8.30 uur.

De buitenschoolse opvang op IKC PiusX is een opstartende bso met op sommige dagen een beperkte bezetting. Op een aantal dagen wordt nu nog met een combinatiegroep dagopvang en buitenschoolse opvang gewerkt. De verwachting is dat in de loop van 2018 de buitenschoolse opvang de bezetting zodanig groeit dat de combinatiegroep steeds minder nodig is.

Aan het begin en eind van de dag wordt de voor- en naschoolse opvanggroep soms samengevoegd naar de jongste groep van de dagopvang.

Bijlage 10: Opvang locatie IKC Binnenstebuiten

Peutergroep Dikkie Dik:

Deze stamgroep heeft een horizontale leeftijdsopbouw en is bestemd voor 2-4 jarige kinderen. Het aanbod bestaat uit peutergroep en Voorschoolse Educatie.

Openingstijd van deze stamgroep is afhankelijk van de behoefte van ouders. In principe zijn de openingstijden van 7.00 uur tot 18.00 uur. De peutergroep tijden zijn 's ochtends van 8.30 tot 11.30 uur en 's middags van 12.15 uur tot 14.45 uur.

Dikkie Dik is alle ochtenden en middagen geopend.

De groepsgrootte is afhankelijk van de vraag en is wisselend 8 of 16.

Op sommige dagen worden ook verlengde tijden aangeboden en maken kinderen gebruik van de lunch tussen de middag.

Bijlage 11: Opvang locatie IKC Marang

In samenwerking zullen Pinkeltje en Marang zich ontwikkelen tot Integraal Kindcentrum met een volledig aanbod van opvang en educatie voor kinderen van 0-13 jaar.

Deze ontwikkeling zal stapsgewijs plaatsvinden:

1^e verhuizing van Pinkeltje naar lokaal in Marang – afgerond

2^e inrichten van buitenschoolse opvang – afgerond

3^e uitbreiden van de peutergroep naar een verticale groep voor dagopvang voor kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar – afgerond

4^e het herinrichten van de buitenruimte: in voorbereiding.

De buitenspeelruimte van Marang wordt aangepast en deels heringericht voor de leeftijdsgroep 0-4 jaar. Voor de allerkleinsten wordt een veilige, afgeschermd eigen ruimte ingericht. Met team en oudercommissie worden plannen opgesteld en de uitvoering zal in fases plaatsvinden.

Op dit moment wordt voor het buitenspelen gebruik gemaakt van de aangrenzende voormalige buitenruimte waar Pinkeltje voor de verhuizing gebruik van maakte. Daarnaast wordt het schoolplein van Marang soms gebruikt als buitenruimte. Hierover zijn afspraken gemaakt tussen pedagogisch medewerksters en leerkrachten over het gebruik van de ruimte, toestellen en toezicht bij samenspelen.

Kinderdagverblijf Pinkeltje:

Deze stamgroep heeft vanaf 1 maart '18 een verticale leeftijdsopbouw en is bestemd voor 0-4-jarigen.

Openingstijd van deze stamgroep is afhankelijk van de behoefte van ouders. In principe zijn de openingstijden van 7.00 uur tot 19.00 uur.

Deze stamgroep is een van oorsprong peutergroep die zich geleidelijk aan ontwikkelt tot een dagopvanggroep voor kinderen van 0-4 jaar.

Het aanbod voor de peuters blijft in het tijdsblok van 8.30 tot 11.30 uur aangeboden.

Daarnaast bestaat voor ouders de mogelijkheid om voor hun peuters voor of na deze tijd opvang in te kopen. Veel peuters lunchen aansluitend aan de peutergroep.

Voor een aantal activiteiten maakt Pinkeltje gebruik van de aangrenzende BSO ruimte. Hier wordt bijvoorbeeld de kring georganiseerd maar ook voor andere spelactiviteiten is de ruimte beschikbaar. Bij verlengde opvang zijn er soms in de loop van de middag nog maar enkele peuters over in de groep.

Op zo'n moment gaan de peuters regelmatig samen spelen met de kinderen van de buitenschoolse opvang. Het betreft broertjes of zusjes of kinderen die al bekend zijn doordat de bso soms samengevoegd wordt met de dagopvang. Doordat we vaste pedagogisch medewerksters in het team hebben blijft de situatie en de groep veilig en vertrouwd. Dit samenspelen is georganiseerd in een combinatiegroep dagopvang en buitenschoolse opvang. De verwachting is dat in de loop van 2018 de buitenschoolse opvang de bezetting zodanig groeit dat de combinatiegroep steeds minder nodig is.

Buitenschoolse opvang Marang

Deze basisgroep biedt naschoolse opvang van 14.30 uur tot 18.30 uur en voorschoolse opvang van 7.00 uur tot 8.30 uur.

Aan het begin en eind van de dag wordt de voor- en naschoolse opvanggroep soms samengevoegd met de verticale groep van de dagopvang.

Bijlage 12: Opvang locatie Jenaplan-IKC Donatushof

Kinderdagverblijf Olli

In deze stamgroep met een verticale leeftijdsopbouw bieden wij dagopvang voor kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar.

De openingstijd van deze stamgroep is afgestemd op de behoefte van ouders. In principe zijn openingstijden mogelijk van 7.00 uur s 'ochtends tot 19.30 uur 's avonds.

Peutergroep Het Olifantenbos

In deze stamgroep wordt het educatieve aanbod voor kinderen met een VVE indicatie aangeboden.

Deze peutergroep is geopend van 8.30 tot 11.30 uur.

In deze stamgroep kunnen ouders buiten de peutergroep gebruik maken van verlengde peuteropvang eventueel inclusief lunch.

Op deze locatie maken de pedagogisch medewerkers intensief gebruik van de mogelijkheid om met beide groepen gezamenlijke activiteiten te organiseren binnen het thema. Ook hebben zij vaste momenten op de dag waarop kinderen uit de groepen bij elkaar op bezoek gaan en deel kunnen nemen aan de activiteiten in de andere groep.

De groepsgrootte is afhankelijk van de vraag en is wisselend 8 of 16.

Buitenschoolse opvang Donatushof

Op basisgroep 'de Jungle' bestaat de bso uit naschoolse opvang van 14.30 uur tot 18.30 uur en voorschoolse opvang van 7.00 uur tot 8.30 uur. Aantal kindplaatsen: 40

Op woensdag en vrijdag worden de kinderen van dagopvang en buitenschoolse opvang in een combinatiegroep dagopvang en buitenschoolse opvang geplaatst.

Aan het begin en eind van de dag wordt de voor- en naschoolse opvanggroep soms samengevoegd naar de jongste groep van de dagopvang.

Bijlage 13: Opvang locatie IKC i.o. De Wieling

Peutergroep PEUTERHOFJE:

Deze stamgroep heeft een horizontale leeftijdsopbouw en is bestemd voor 2-4 jarige kinderen. In deze stamgroep wordt het educatieve aanbod voor kinderen met een VVE indicatie aangeboden.

Openingstijd van deze stamgroep is afhankelijk van de behoefte van ouders. In principe zijn de openingstijden van 7.00 uur tot 18.00 uur.

De peutergroep wordt 's ochtends van 8.30 tot 11.30 uur aangeboden.

Op sommige dagen worden ook verlengde tijden aangeboden en maken kinderen gebruik van de lunch tussen de middag.

De groepsgrootte is afhankelijk van de vraag en is wisselend 8 of 16.

Buitenschoolse opvang De Wieling

Het aanbod bestaat uit naschoolse opvang van 14.30 uur tot 18.30 uur en voorschoolse opvang van 7.00 uur tot 8.30 uur.

Met ingang van het nieuwe schooljaar 18-19 zal het aanbod stapsgewijs worden uitgebreid. Met ingang van september groeit de bso van 20 naar 30 kindplaatsen en vanaf de herfstvakantie met vakantieopvang.

Aan het begin en eind van de dag wordt de voor- en naschoolse opvanggroep soms samengevoegd met de verticale groep van de dagopvang.

Bijlage 14: Opvang locatie De Zandkabouter

Deze stamgroep is van oorsprong een peuterspeelzaal en heeft een horizontale leeftijdsopbouw is bestemd voor 2-4 jarige kinderen.

In deze stamgroep wordt het educatieve aanbod voor kinderen met een VVE indicatie aangeboden

Openingstijd van deze stamgroep is afhankelijk van de behoefte van ouders. In principe zijn de openingstijden van 7.00 uur tot 19.00 uur. Op sommige dagen worden ook verlengde tijden aangeboden en maken kinderen gebruik van de lunch tussen de middag.

De peutergroep wordt 's ochtends van 8.30 tot 11.30 uur aangeboden.

De groepsgrootte is afhankelijk van de vraag en is wisselend 8 of 16.

Bijlage 15: Beroepskrachten in relatie tot het aantal kinderen en maximale groepsgrootte.

Om de beroepskracht – kind ratio te bepalen op het kinderdagverblijf hanteren wij de rekentool van de Rijksoverheid (ministerie van SZW). Met deze rekentool berekenen wij het minimaal in te zetten aantal beroepskrachten en de maximale groepsgrootte bij groepen in de dagopvang, de peutergroep, de buitenschoolse opvang en de combinatiegroepen dagopvang/buitenschoolse opvang.

Afwijking van de beroepskracht-kind ratio, 3 uurs-regeling:

De afwijkingsregeling wordt in samenspraak met team en ouders bepaald. Op de locaties waar deze samenspraak nog niet is afgerond maakt De Linge geen gebruik van de afwijkingsregeling.

Achterwacht:

Hoe dit is geregeld staat beschreven in het Veiligheidsbeleid van kinderopvang De Linge.

Inzet vrijwilligers:

Op sommige peutergroepen, dagverblijven en bso's zijn vrijwilligers aanwezig om de pedagogisch medewerkers te ondersteunen. Zij tellen echter niet mee in de BKR.

Opmerking:

Binnen de wettelijke regels maken wij in sommige situaties andere keuzes, wanneer de kwaliteit van de opvang hiermee is gebaat. Bijvoorbeeld wanneer er een keer 'overbezetting' is ontstaan op een groep en er 'onderbezetting' is op een andere groep. De pedagogisch medewerkers overleggen dan of het mogelijk is of een kind vanaf dat moment op de andere groep gaat spelen. Dit gebeurt overigens alleen als het kind vertrouwd is met de andere groep, met de andere groepsgenootjes en/of met de andere pedagogisch medewerkers.

Uitzonderlijke situaties waarbij wij de bezetting ook tussentijds wijzigen zijn bijvoorbeeld:

- wanneer halverwege de dag een werknemer acuut ziek wordt
- wanneer doktersbezoek/ziekenhuis bezoek nodig is met een op te vangen kind
- andere calamiteiten

Bijlage 16: Hoe wij omgaan met wennen

Om ouders en kind te laten wennen is er voor elk nieuw kind minimaal 1 dagdeel voorafgaand aan de plaatsing beschikbaar op de nieuwe groep en bij de toekomstige mentor. Dit wennen vindt plaats binnen de BKR. Indien nodig wordt met ouders gekeken naar meer wennmomenten, altijd binnen de BKR. Op deze manier kunnen zowel ouder als kind op een rustige manier kennis maken met de nieuwe omgeving, de pedagogisch medewerksters en de andere kinderen op de groep.

In de praktijk betekent dit dat tijdens het kennismakingsgesprek tussen pedagogisch medewerkster en ouders uitwisseling plaatsvindt over de van belang zijnde informatie hoe om te gaan met het wennen van het nieuwe kind op de groep. Zowel ouders als pedagogisch medewerkster moeten van elkaar weten wat zij belangrijk vinden en elkaar het vertrouwen geven dat het kind op een goede manier zijn/haar draai in de groep vindt.

Met de ouders wordt afgesproken wanneer zij hun kind weer komen halen, wat te doen wanneer het kind onrustig is of blijft huilen en of pedagogisch medewerkster en ouder in de tussentijd telefonisch contact noodzakelijk vinden.

Bij het ophalen worden ervaringen uitgewisseld. Behalve de ervaringen op het kinderdagverblijf heeft de pedagogisch medewerkster ook aandacht voor de ouders: hoe gaan zij om met het feit dat zij hun kostbaarste bezit bij de pedagogisch medewerkster achterlaten. Welke invloed kunnen deze gevoelens hebben op het gedrag van het kind.

Mocht voor het wennen meer tijd nodig zijn dan maakt de pedagogisch medewerkster aanvullende afspraken met ouders hoe hier mee om te gaan (welke momenten gaan goed, wat nog niet, hoe kunnen we hier mee omgaan).

Uitgangspunt daarbij is dat hoe meer en sneller pedagogisch medewerkster en kind elkaar leren kennen en vertrouwen, hoe sneller zal het kind gewend zijn en zich op zijn/haar gemak voelen. Wij beseffen dat het voor ouders niet makkelijk is om hun kind huilend achter te moeten laten in een voor hem of haar vreemde omgeving en over te laten aan een voor het kind vreemde volwassene. Soms is het dan heel verleidelijk voor ouders om maar gauw te gaan als hun kind het niet in de gaten heeft om zo de verdrietige reactie te vermijden. Toch is het belangrijk dat ouders het kind en de pedagogisch medewerkster altijd zeggen dat ze weggaan.

De ervaring leert dat kinderen behoefte hebben aan duidelijkheid: "Ik ga nu weg en kom je straks weer ophalen. Na de boterham, of na het middagslaapje nog even spelen en dan kom ik." Zo weet het kind wat er gaat gebeuren en dat geeft hem/haar zekerheid. Wanneer ouders duidelijk afscheid nemen van hun kind dan geven zij de pedagogisch medewerkster de kans het kind onder haar hoede te nemen, ouders samen uit te zwaaien, te troosten en van hieruit een vertrouwensband op te bouwen met het kind.

Bij het doorstromen van de ene naar een andere groep binnen de locatie wordt voldoende tijd en aandacht besteed aan de versoepeling van de overgang naar een nieuwe situatie voor het kind. Het kind heeft voorafgaand aan het moment dat het 2 jaar is al diverse malen voor een korte periode de stamgroep verlaten om deel te nemen aan een activiteit op de andere groep. De leniemienie groep en de Oscarbende grenzen aan elkaar en maken beide gebruik van dezelfde buitenruimte en de gymzaal. Kinderen ontmoeten elkaar daardoor regelmatig.

Een ander punt dat het doorstromen vergemakkelijkt is de herkenbaarheid van de leiding. De pedagogisch medewerksters van dagverblijf, peutergroep en buitenschoolse opvang vormen samen één team en worden allen ingezet in de begeleiding van alle groepen.

Bijlage 17: Volgen van de ontwikkeling – doorlopende ontwikkelingslijn

Bij De Linge wordt de ontwikkeling van elk kind gevolgd met behulp van het kind-volgsysteem KIIK. Dit systeem sluit in een doorgaande lijn naadloos aan op hetzelfde volgsysteem dat de meeste basisscholen in de gemeente gebruiken voor de kinderen in groep 1 en 2. Met dit volgsysteem is het mogelijk de ontwikkeling van het kind op alle ontwikkelingsgebieden (sociaal, motorisch, cognitief, creatief, taal, emotioneel) te volgen. Met instemming van de ouders vindt een structurele overdracht plaats van gegevens van de kinderen naar het basisonderwijs. De pedagogisch medewerkster vult op een aantal vast omschreven momenten het kind volgsysteem in, bespreekt dit met de ouders en draagt het over aan de leerkracht van de basisschool. Op deze manier gaat belangrijke informatie over de ontwikkeling van het kind niet verloren.

Op onze Integrale Kindcentra groeit de inhoudelijk samenwerking tussen de pedagogisch medewerksters en de leerkrachten van de onderbouw. Deze ontwikkeling is aanleiding geweest om de 2 afzonderlijke modules van KIIK te vervangen door 1 systeem waarin kinderen van 0-7 jaar gevolgd kunnen worden.

In de tijd voorafgaand aan de overstap van dagopvang naar school en buitenschoolse opvang gaat de pedagogisch medewerkster met het kind een aantal keren mee naar de betreffende groep om gezamenlijke activiteiten uit te voeren. Hierdoor leert het kind de nieuwe pedagogisch medewerkster en/of leerkracht kennen en went het aan de groep waar hij of zij in komt.

Kinderen die uitstromen uit de peutergroep en/of het dagverblijf en gebruik gaan maken van de buitenschoolse opvang worden door de mentor van het kind overgedragen aan de toekomstige mentor van de bso.

Ouder en kind worden uitgenodigd voor een kennismakingsgesprek op de bso met de mentor van hun kind. In dit gesprek worden ouder en kind o.a. geïnformeerd over wie de mentor van het kind wordt op de buitenschoolse opvang.

Het komt soms voor dat we ons zorgen maken over de ontwikkeling of gedrag van een kind. In dit geval bespreken we onze zorgen zo snel mogelijk met de ouders. We handelen dan op basis van een stappenplan.

De groepsleiding wordt in dit soort situaties indien nodig ondersteund door een ervaren collega pedagogisch medewerker met zorgtaken. Deze denkt mee met groepsleiding en kan, indien zinvol, het kind observeren en inbrengen in het Klein Casus Overleg als onderdeel van de Zorgstructuur 0-23 jaar in de gemeente Lingewaard. Ook kan de groepsleiding en ouders adviseren over de aanpak of te nemen stappen.

Ook kan ambulante begeleiding worden ingezet via het Jeugdteam van de gemeente Lingewaard.

Op locaties waar het IKC zich al verder heeft ontwikkeld kan, met instemming van ouders, ook de intern begeleider van school meekijken/de pedagogisch medewerkster ondersteunen.

Bijlage 18: Meldcode

Wanneer er signalen zijn die duiden op een vermoeden van huiselijk geweld, kindermishandeling of seksueel misbruik wordt gehandeld volgens de meldcode van De Linge. Deze meldcode is door de directeuren primair onderwijs en kinderopvang vastgesteld. Pedagogisch medewerkers zijn opgeleid om aan de hand van deze meldcode signalen te herkennen, de aandacht functionaris in te schakelen en met ouders in gesprek te gaan.

Binnen De Linge zijn 2 aandacht functionarissen op bestuursniveau voor het Primair Onderwijs en 2 voor de kinderopvang aangesteld. Jaarlijks wordt volgens het Opleidingsplan voor Kinderopvang De Linge aandacht geschonken aan training/bijscholing waar nodig.

De Meldcode is op elke locatie aanwezig en door ouders in te zien.

Aanvullend op deze meldcode zijn de signaleringslijsten voor kindermishandeling van het Nederlands Jeugd Instituut.

Deze lijsten geven een overzicht van signalen van kindermishandeling bij kinderen in de leeftijd van 0 - 4 jaar en 4-12 jaar. De signalenlijst is een hulpmiddel om een vermoeden van kindermishandeling te onderbouwen. De signalen betreffen: lichamelijk welzijn, gedrag van het kind, gedrag van de ouder, gezinssituatie, en signalen specifiek bij vermoeden seksueel misbruik.

Bijlage 19: Incidenteel en structureel afnemen van een extra dagdeel

Op het kinderdagverblijf worden kinderen tussen de 10 weken en 4 jaar opgevangen. Wij zijn geopend van maandag t/m vrijdag. De tijden waarop de opvang wordt aangeboden varieert, afhankelijk van de behoefte van ouders tussen 07.00 - 19.00 uur. Contracten kunnen worden afgesloten op basis van 40 weken of 52 weken. Een volledige dag op het kinderdagverblijf omvat 11 uur. De minimale afname voor dagopvang is 1 dagdeel van 5,5 uur aaneengesloten per week. Deze voorwaarde stellen we omdat we dit een minimale voorwaarde vinden om een goede band op te bouwen met ouder en kind. Naast de minimale afname is het mogelijk meer opvang af te nemen, passend bij de werktijden van ouders. Hierdoor kunnen wij maatwerk bieden. Voorbeelden van dit maatwerk zijn dat het voor ouders mogelijk is om de haaltijd voor hun kind op de opvang af te stemmen op de eindtijd van de basisschool of de peutergroep.

Onderstaande vormen van opvang zijn mogelijk, in principe in de eigen stamgroep. Indien nodig en bij voldoende belangstelling wordt een kind in een tweede stamgroep geplaatst.

Flexibele opvang:

Met deze vorm van opvang willen we ouders tegemoet komen die geen vast werkrooster hebben. Ouders nemen op wisselende dagen in de week opvang af. Minimale afname 1 dagdeel per week. Ouders geven 1 maand voordat zij hiervan gebruik willen maken aan op welke dagen zij hun kind willen plaatsen. Zo is het mogelijk het kind in de eigen stamgroep te plaatsen en de bezetting in de leiding te laten voldoen aan de eisen. Extra aandacht wordt bij plaatsing geschonken aan de continuïteit van interne overdracht en communicatie tussen pedagogisch medewerkster en ouders. Incidentele opvang: Extra opvang is mogelijk naast de vaste dagdelen dat een kind komt. Hiervoor kunnen ouders een verzoek indienen. Opvang op maat is mogelijk na overleg en afhankelijk van de beschikbaarheid. Hierbij houden we rekening met de groepsgrootte (eerder beschreven), het beschikbare personeel, de plek op de groep. Ook opvang bij een studiedag of een ruildag behoort tot de mogelijkheden.

Vakantieopvang: Tijdens de schoolvakanties is er, bij voldoende deelname, opvang mogelijk voor kinderen die de peutergroep bezoeken of waarvan ouders een 40 weken contract hebben afgesloten op de kinderopvang of voor hun kind dat op de peutergroep is geplaatst.

Verlengde peuteropvang is een vorm van opvang die we bieden aan ouders die hun kind op de peuteropvang hebben geplaatst en geen gebruik maken van hele of halve dagopvang. Deze opvang is alleen mogelijk in combinatie met de peuteropvang of peuteropvang. Dit betekent dat ouders die hun kind hebben geplaatst op een peuteropvang de tijden van de groep kunnen verlengen met verlengde opvang voorafgaand of aansluitend aan de groep. De verlengde peuteropvang valt onder de toeslagregeling kinderopvang. De contractduur van deze opvang is gelijk aan die van de openingstijden van de peuteropvang en de peuteropvanggroep: 40 weken. De kinderen die deze vorm van opvang afnemen worden opgevangen door de eigen pedagogisch medewerkster.

Bijlage 20: Uitgangspunten voor buiten spelen

Buiten spelen

Als het weer het maar enigszins toelaat, wordt elke dag (in ieder geval even) buiten gespeeld, De leiding houdt toezicht, begeleidt de kinderen bij de speeltoestellen en speelt met de kinderen.

De buitenspeelplaats moet voor de betreffende leeftijdsgroep een hoge speelwaarde hebben en afgestemd zijn op de speelbehoefte die past bij de betreffende leeftijdsgroep. Dit betekent dat de buitenspeelplaats is ingericht voor en afgestemd op alle leeftijdsgroepen zodat kinderen elkaar kunnen ontmoeten om samen te spelen. Het voorziet in verschillende (individuele) behoeften zoals ontdekken, hangen, je terugtrekken, motorische activiteiten, etc.

Zintuigen worden pas geprikkeld als kinderen volop kunnen ontdekken en de omgeving en de natuur kunnen beleven.

In een buitenruimte voor kinderen zijn vier soorten ruimtes te onderscheiden, namelijk:
de vrije open ruimte, om vrij in te bewegen maar ook voor 'rust'
de gestructureerde ruimte, met duidelijke spelaanleidingen en speeltoestellen
de beschutte ruimte, om te zitten en waarin kinderen zich veilig voelen
een margegebied, voor tal van anderen activiteiten, wellicht in de hoek, aan de rand of in het groen.

Bij buitenspel is er een spanningsveld tussen veiligheid en risico's; buitenspel heeft nu eenmaal risico's. Risico's moet je soms kunnen/durven nemen; de risico's die je moet kunnen nemen zijn de weloverwogen, aanvaardbare risico's. Voorbeeld: als je een boomstam neerlegt kunnen kinderen er over struikelen, maar aan de andere kant kunnen ze er veel plezier aan beleven door bijvoorbeeld te stapelen of er onder te kijken of er beestjes zitten.

Als je die boomstammen neerlegt, kunnen kinderen vallen maar zich niet levensbedreigend verwonden dus dan kun je dit risico aangaan.

Wij moeten uitkijken dat wij door alle wet- en regelgeving niet doorslaan en daardoor kinderen niet gewenste beperkingen opleggen. Het is wel van belang gevaren onder ogen te zien en aan te geven waarom je bepaalde risico's aanvaardbaar vindt. De risico-inventarisatie, die elk jaar wordt uitgevoerd, kijkt naar de te lopen risico's en laat je nadenken over of je het risico wil aanvaarden of niet.

Baby's en buitenspelen

Wij hechten ook belang aan het buitenspelen met baby's. Een voorspelling van een gure winderige dag is voor ons geen reden om niet met de baby's naar buiten te gaan.

De zintuigen van baby's worden buiten geprikkeld en je kunt hen kleden op het weertype.

Buiten zien baby's blaadjes bewegen, ze voelen de wind en ze horen geluiden.

Baby's hebben plezier, en ontwikkelen zich als hun zintuigen worden geprikkeld. Ze leren door te ruiken, te voelen en te proeven.

Peuters en buitenspelen

Peuters gebruiken hun zintuigen, ze experimenteren en gaan op ontdekking.

Buiten zijn andere geuren en kleuren. Buiten nodigt uit tot grotere, grovere en snellere bewegingen (rennen, hinkelen, fietsen), tot ontdekken van levende en dode natuur (insecten, vogels, planten, vlinders, vallende bladeren, dorre bloemen), tot omgaan met en ontdekken van de mogelijkheden van wisselende en minder te beïnvloeden omstandigheden zoals licht, schaduw, zon, koude, regen, sneeuw en wind (over je schaduw springen, sneeuw eten, regen op je tong, blaadjes vangen, windmolentjes, slingers in de boom). Buiten liggen de materialen voor het oprapen en verschillen de associaties van binnenshuis wat inspireert tot fantasiespel, tot grote dingen ondernemen en met je handen creëren.

Bijlage 21: Dagprogramma op het dagverblijf voor 0-4 jaar

Een dag op de verticale groep van het kinderdagverblijf

Vanaf 7.00 uur kunnen de ouders hun kind(eren) brengen. De spulletjes worden door de ouders in de mandjes gelegd en daarna wordt de overdracht gedaan door de ouder aan de pedagogisch medewerker. Na het uitzwaaien is er gelegenheid voor vrij spel en kunnen de kinderen zelf kiezen wat ze willen doen. Ook is het mogelijk dat kinderen samen gaan ontbijten. Dit in afstemming met de ouders.

Rond 9.00 uur gaan wij gezamenlijk met de kinderen aan tafel. De kinderen krijgen iets te eten en te drinken en wij zingen met de kinderen liedjes, doen een spelletje en/of lezen een boekje voor. Na het tafelmoment verschoonen wij de kinderen en gaan de groteren op het potje of op de wc. Na de verschoonronde gaan wij of naar buiten of wij doen binnen nog een activiteit of allebei. Kinderen vanaf twee jaar nemen vanaf 8.30 uur deel aan de activiteiten op de peutergroep.

Rond 11.30 uur is het tijd voor de boterham en gaan wij aan tafel nadat eerst de handen zijn gewassen. De kinderen mogen zelf kiezen wat ze op hun boterham willen. Ook de kinderen die voor activiteiten naar de peutergroep zijn geweest zijn dan weer terug om in de eigen stamgroep samen te eten.

Na het eten is het weer tijd voor een verschoonmoment. De meeste kinderen gaan daarna naar bed. Ondertussen maken de pedagogisch medewerkers de groep en verschoonruimte schoon en hebben tijd om rapportages te schrijven. De kinderen die op blijven mogen vrij spelen of een activiteit aan tafel doen.

Tussen 12.30 uur en 13.00 uur worden de kinderen, die maar een halve dag komen opgehaald of gebracht.

De meeste kinderen zijn rond 14.30 uur wakker en worden dan uit bed gehaald.

Als alle kinderen rond 15.00-15.15 uur wakker zijn, eten wij fruit en drinken we sap. Ook dan zingen wij weer liedjes of lezen een verhaaltje voor.

Wij controleren hierna de luiers en gaan dan naar buiten of spelen in de hal.

Wij doen om 16.30 uur de laatste verschoonronde en daarna kunnen de ouders hun kind(eren) komen ophalen.

Wij geven dan een overdracht aan de ouders over hoe het met hun kind(eren) gegaan is.

Aan het eind van de dag of tijdens dagdelen waarop de bezetting het toelaat (bijvoorbeeld woensdag- of vrijdagmiddag) kan de groep samengevoegd worden met kinderen van de BSO. In het aanbod op de groep wordt hier rekening mee gehouden. Dit doen we door te kijken wat kinderen samen kunnen, bijvoorbeeld eten, drinken, buitenspelen en hoe we voldoen aan de behoefte van de verschillende leeftijdscategorieën. Bijvoorbeeld als de kleintjes op bed liggen kunnen de kinderen van de bso in overleg met de pedagogisch medewerker spelen met materiaal dat bij jonge kinderen te onveilig is (knikkeren, ministeck, strijkkralen, timmeren, enz.)

Samen met de jongsten zijn er ook leuke gezamenlijke activiteiten te bedenken en uit te voeren: toneelspel, zingen/dansen, bouwen met lego, enz.)

Het kan ook voorkomen dat een pedagogisch medewerkster met een deel van de oudste peuters voor activiteiten gebruik maakt van de bso ruimte en/of samen met de jongste bso kinderen een activiteit uitvoert. Hierdoor kunnen de oudste peuters die bijna naar de basisschool doorstromen en gebruik gaan maken van de bso alvast aan de groep, ruimte en de pedagogisch medewerkster van de bso wennen.

Bijlage 22: Vaste onderdelen van het dagprogramma op de peutergroep

- **Aanvang van de ochtend/middag: binnenkomst van de kinderen**

Elk kind dat binnenkomt, in de eigen groep, wordt door de pedagogisch medewerkster welkom geheten, soms door een groet, soms door een opmerking over een trui, het kapsel, afhankelijk van waar een kind gevoelig voor is. Deze aandacht geeft het kind een gevoel van zekerheid, van veiligheid. Het ervaart: “ze zien mij, ik ben er ook!”.

Daarna neemt de pedagogisch medewerkster of de aanwezige stagiaire/vrijwilliger met het kind afscheid van de ouder of pedagogisch medewerkster van het dagverblijf.

- **Vrij spel**

Tijdens het vrije spel kunnen kinderen in principe met al het materiaal spelen dat aangeboden wordt. Hierbij valt te denken aan speelactiviteiten in daarvoor ingerichte hoeken zoals bewegingsactiviteiten (peutergym, bewegen op muziek), constructie activiteiten (bouwen met blokken, duplo, nopper, lego en andere materialen) fantasie en rollenspel in huishoek/verkleedhoek, creatieve activiteiten, spellen aan tafel (puzzelen, domino, lotto, memorie, en taalactiviteiten (leeshoek, taalspelletjes, verteltafel, kringgesprek)

- **Opruimen**

Samen met de kinderen wordt het speelgoed en het gebruikte materiaal opgeruimd. Hierdoor leren de kinderen samen te werken en ontstaat een besef van de afspraken in de groep. De leiding begeleidt de kinderen hierin.

- **Fruit eten:**

Op elke groep wordt met de kinderen fruit gegeten.

- **Buiten spelen**

Als het weer het maar enigszins toelaat wordt elke dag (in ieder geval even) buiten gespeeld, in de zandbak, op het speeltoestel en met de fietsjes en tractors. De leiding houdt toezicht, begeleidt de kinderen bij de speeltoestellen en speelt met de kinderen.

- **De grote en kleine kring**

De kring is een gezamenlijk moment voor leiding en kinderen. Aan de vaste tafel of in een kring op stoeltjes worden liedjes gezongen, spelletjes gedaan en drinken de kinderen samen hun melk of sap. In de kleine kring wordt door de pedagogisch medewerkster d.m.v. voorlezen en taalspelletjes extra aandacht gegeven aan taalstimulering.

- **Vieren van verjaardag**

Aan de verjaardag van de kinderen wordt in overleg met ouders aandacht besteed. Ouders zijn van harte welkom om mee te vieren tijdens de kring. Als kinderen 4 jaar worden vieren we de verjaardag van uw kind en ook het afscheid omdat alle kinderen die 4 jaar zijn geworden naar de basisschool gaan.

- **Afsluiting van de ochtend/middag**

De pedagogisch medewerkster sluit met een vast ritueel de ochtend/ middag af in de kring of buiten. Op deze wijze beseffen de peuters dat het einde van de ochtend/middag is aangebroken en dat ze nu met de ouders meegaan of door de pedagogisch medewerkster naar het dagverblijf worden gebracht.

Bijlage 23: Ouderrecht – adviesrecht van de oudercommissie

De Linge stelt de oudercommissie conform de Wet art 60 lid 1 in de gelegenheid advies uit te brengen over elk voorgenomen besluit dat de organisatie betreft inzake:

- Het aantal kinderen per pedagogisch medewerker;
- De groepsgrootte;
- De opleidingseisen van de beroepskrachten;
- De inzetbaarheid aan beroepskrachten in opleiding;
- Het pedagogisch beleidsplan;
- De voedingsaangelegenheden;
- De risico-inventarisatie veiligheid en gezondheid;
- De openingstijden;
- De vaststelling of wijziging van een klachtenregeling en het aanwijzen van de leden van de klachtencommissie;
- De wijziging van de prijs van de kinderopvang.

De oudercommissie is bevoegd ook ongevraagd te adviseren over de onderwerpen waarop de oudercommissie adviesrecht heeft (de Wet art 60 lid 3).

Werving van ouders geschiedt op de eigen locatie via nieuwsbrief en website en onder leiding van de directie.

Op De Vonkenmorgen werkt de oudercommissie samen met de Medezeggenschapsraad van de school in een IKC Raad.

De Linge is met ingang van 1 januari 2016 aangesloten bij de landelijke Geschillencommissie. Het klachtenreglement is voor ouders in te zien op locatie en is geplaatst op de website.

Met ingang van september 2017 is een Centrale Oudercommissie aangesteld waarin alle locaties vertegenwoordigd zijn. De lokale oudercommissies hebben hun adviesrechten met betrekking tot algemeen beleid gedelegeerd naar de centrale oc.

Bijlage 24: Inzet van andere volwassenen

Inzet van andere volwassenen zoals stagiaires, vrijwilligers, onderwijsassistenten, oudercommissieleden

De inzet van boventallige medewerkers op de kinderopvang vindt plaats onder eindverantwoordelijkheid van de beroepskracht en kan bestaan uit:

De inzet van boventallige medewerkers op de kinderopvang kan bestaan uit:

- **Stagiaires:**

Stagiaires worden ingezet op de groep en kunnen de pedagogisch medewerkers bij diverse activiteiten ondersteunen. De stagiair doet mee aan alle taken binnen de kinderopvang, zowel verzorgende, huishoudelijke taken, ondersteunende en begeleidende taken.

De werkbegeleider (pedagogisch medewerker) begeleidt de stagiair tijdens de stage. Deze begeleiding bestaat o.a. uit:

Instructie en begeleiding

Wekelijks evaluatiegesprek

Observatie en feedback geven

De inzet en begeleiding van stagiaires gebeurt conform het stagebeleid van De Linge, versie januari 2018. Deze is op locatie aanwezig.

- **Vrijwilligers:**

Vrijwilligers worden ingezet op de groep en kunnen de pedagogisch medewerkers bij diverse activiteiten ondersteunen. Deze taken kunnen bestaan uit huishoudelijke, verzorgende en ondersteunende taken zoals helpen bij de lunch, bij het schoonmaken van speelgoed, bij het buitenspelen. De begeleiding en inzet van vrijwilligers gebeurt door de pedagogisch medewerker waarbij de vrijwilliger op de groep staat. Wekelijkse gesprekjes over de voortgang en jaarlijks evaluatie zijn structureel ingepland, conform het vrijwilligersbeleid van De Linge, versie augustus 2017. Deze is op locatie aanwezig.

- **Onderwijsassistenten:**

De inzet van onderwijsassistenten gebeurt incidenteel bij de buitenschoolse opvang of feestelijkheden zoals Sinterklaasfeest, Kerstviering, eindejaarsviering.

- **Oudercommissieleden:**

De inzet van oudercommissieleden gebeurt bij bijzondere activiteiten/feestelijkheden zoals Sinterklaasfeest, Kerstviering, eindejaarsviering, enz.

Ouders worden hierover geïnformeerd via de nieuwsbrief.

Bijlage 25: Volgsysteem KIJK!

Hoe we de ontwikkeling van elk kind volgen met het volgsysteem KIJK!

De pedagogisch medewerkster observeert elk kind regelmatig in de groep. Daarbij heeft ze aandacht voor het spel, gedrag en contact in de groep, zelfredzaamheid, taal en motoriek. Gedurende de periode dat ouders hun kind aan ons toevertrouwen, volgen en registreren wij de ontwikkeling op een aantal vaste momenten. Ter versterking van doorgaande lijn met de basisscholen in Lingewaard gebruiken we daarvoor met ingang van schooljaar 2014-2015 het ontwikkelingsvolgmodel KIJK. Met dit instrument, dat uitgaat van de SLO doelen, volgen onze pedagogisch medewerkers de ontwikkelingslijnen van kinderen nauwkeuriger dan voorheen en kunnen zij hun aanbod op de groep nog beter afstemmen op de behoefte van elk kind. De overdracht naar de basisschool sluit hierdoor nog beter aan. Met ingang van schooljaar 17-18 wordt op de IKC's van De Linge gewerkt met de KIJK module 0-7 jaar. Doel is de doorgaande lijn te versterken en pedagogisch medewerkers en leerkrachten intensiever te laten samenwerken ten behoeve van de ontwikkeling van de kinderen. Alle medewerkers maken daarbij gebruik van de door De Linge opgestelde handleiding 'werken met KIJK'.

Het SLO stelt frequent de leerlijnen bij. Per eind oktober 2014 zijn de ontwikkelingslijnen in KIJK! daarop aangepast.

De pedagogisch medewerkster verzamelt van haar mentorkinderen hierbij gegevens van de volgende BASISKENMERKEN:

vrij zijn van emotionele belemmeringen: (durft zelf keuzes te maken, begint uit zichzelf met een activiteit, doet mee in de kring, is open in de contacten met anderen)

nieuwsgierig en ondernemend zijn: (heeft plezier in spel, heeft zin in het werken met ontwikkelingsmaterialen, zoekt nieuwe uitdagingen)

zelfvertrouwen hebben: (komt met plezier naar peutergroep of dagverblijf, komt voor zichzelf op, durft zich te laten zien of horen)

betrokkenheid: (mate waarin een kind geconcentreerd en geboeid bezig is)

signalen die wijzen op risico voor de ontwikkeling

De ONTWIKKELINGSLIJNEN die wij volgen met KIJK zijn:

omgaan met zichzelf en met anderen (zoekt bewust contact met de omgeving, is op zichzelf gericht, maakt kenbaar wat het wil, zoekt andere kinderen op, is betrokken bij de pedagogisch medewerker)

zelfredzaamheid (is wel/niet zindelijk, kleedt zichzelf uit, wast zelf handen)

spelontwikkeling (speelt naast kinderen, toont interesse in andere kinderen, speelt met andere kinderen, imiteert spel, speelt rollenspel)

spraak- taalontwikkeling (articulatie, begrijpt eenvoudige opdrachten, woordenschat, spreek in 3-4 woordzinnen)

grote en kleine motoriek (tilt hoofd op, kan zitten, kan staan, rent en springt, pakt voorwerpen vast, pakt met duim en vinger, eet zelf met lepel, kan knippen)

cognitieve ontwikkeling (reageert op gezichten, onderzoekt allerlei dingen, houdt aandacht vast, vraagt, legt verbanden)

ontluikende geletterdheid (heeft belangstelling voor boeken, vindt voorlezen leuk, krijgt interesse in geschreven tekst)

ontluikende gecijferdheid (interesse in getallen, cijfers, kent wat cijfers, steekt het juiste aantal vingers op wanneer hij vertelt hoeveel jaar hij is)

Op een aantal vaste momenten deelt en bespreekt de mentor haar bevindingen met ouders:

De eerste keer als het kind ca. 3 maanden bij ons is. De pedagogisch medewerkster informeert ouders over de ontwikkeling van de basiskenmerken zoals hierboven genoemd en over de ontwikkelingslijnen spraak-taal en spel.

In de periode daarna volgt de pedagogisch medewerkster de voortgang van de ontwikkeling van het kind en stemt het aanbod in de groep af op de behoefte van het kind. Voor kinderen met een VVE indicatie wordt een handelingsplan opgesteld en regelmatig met ouders besproken. Zij bespreekt de voortgang op de ONTWIKKELINGSLIJNEN met ouders in een 10-minutengesprek op de groep rond de 3^e verjaardag en op het kinderdagverblijf rond elke verjaardag.

Wanneer het kind 3 jaar en 9 maanden is wordt een 10-minutengesprek gepland ter voorbereiding op de overgang naar de basisschool. Dit tijdstip is zo gekozen dat de informatie ruim voor het kind afscheid neemt kan worden overgedragen aan de basisschool. Ook nu bespreekt de pedagogisch medewerkster haar bevindingen met ouders en indien nodig/mogelijk met de leerkracht of de intern begeleider van de betreffende basisschool waar het kind naar toe gaat.

Wanneer een kind slechts 1 dagdeel gebruik maakt van de peutergroep / en/of de periode dat het kind onze peutergroep of dagverblijf bezoekt korter is dan een jaar, overlegt de pedagogisch medewerkster met de ouders welke gegevens zij registreert en met hen bespreekt.

In onze handleiding

Bijlage 26: Gezondheids- en veiligheidsbeleid

Met de invoering van de Wet IKK zijn de onderwerpen:

- veiligheid,
- gezondheid,
- achterwachtregeling en
- vierogenprincipe

niet langer in het pedagogisch beleidsplan opgenomen, maar in het Gezondheids- en Veiligheidsbeleid.

Dit beleid is getoetst en voldoet aan de volgende voorwaarden:

- Het beleid is actueel.
- Het bevat een beschrijving van het continu proces van opstellen, implementeren, evalueren en actualiseren.
- Het beleid bevat een plan van aanpak hoe de risico's ingeperkt worden en hoe gehandeld moet worden zodra een ongezonde en/of onveilige situatie zich voordoet.
- Er staat in beschreven hoe pedagogisch medewerkers leren kinderen omgaan met kleine risico's.
- Er staat in beschreven hoe het risico op grensoverschrijdend gedrag door zowel aanwezige volwassenen als kinderen wordt beperkt. Hierbij wordt ook beschreven hoe het vierogenprincipe wordt toegepast.
- De uitwerking van de achterwachtregeling staat erin beschreven.

